

การรายงาน ข่าวประเด็น พลังงานถ่านหิน และพลังงาน หมุนเวียนใน ประเทศไทย

โดย ศิปปชัย กุลนวงศ์ ร่วมกับ วิรดา แซ่ลิ่ม (เว็ลด์)
และ เกตนัสรี ทศพลไพศาล | สมาชิกโครงการ
Climate Tracker

รายงานสรุปผู้บริหาร

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและการตัดสินใจด้านพลังงานมีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินการเพื่อลดการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลที่ปล่อยคาร์บอนในทั่วโลกไปจนถึงทศวรรษหน้า แต่มีการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าเฉพาะของสื่อที่ก่อให้เกิดการถกเถียงเรื่องการเปลี่ยนผ่านทางพลังงานระดับชาติในแต่ละประเทศน้อยมาก

สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ต้องการโน้มน้าวเรื่องเล่าของสื่อและเพิ่มคุณภาพการรายงานข่าวด้านพลังงาน บทเรียนจากอดีตมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในอนาคต ช่องว่างของความรู้นี้เป็นสิ่งที่ Climate Tracker และ Stanley Center for Peace and Security ต้องการเสริมด้วยการวิเคราะห์รายงานข่าวของสื่อที่เกี่ยวข้องกับพลังงานใน 5 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รายงานเกี่ยวกับประเทศไทยนี้เป็นฉบับที่สามที่จัดทำโดย Stanley Center และผลิตโดย Climate Tracker ซึ่งจะเผยแพร่ร่วมกันโดยเป็นส่วนหนึ่งของ *Fueling the Tiger Cubs: สื่อในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้* รายงานเกี่ยวกับเขตแดนสุดท้ายของท่านหินอย่างไร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สื่อในหลายประเทศที่นำโดยนักข่าวหนุ่มสาวจากฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ไทย และเวียดนาม

มีการแสดงภาพแผงเซลล์แสงอาทิตย์บนหลังคาอาคารในกรุงเทพฯ (Reuters/Adobestock)

รายงานข่าว: โรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่ลพบุรีในภาคกลางของประเทศไทยเป็นโครงการผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก (Gerhard Joren/ธนาคารพัฒนาเอเชีย สงวนลิขสิทธิ์)

จากผลการศึกษาของเราในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่าแต่ละประเทศมีภูมิทัศน์สื่อที่แตกต่างกัน พร้อมกับความท้าทายและโอกาสในการรายงานข่าวด้านพลังงานแตกต่างกันอีกด้วย สำหรับประเทศไทย ซึ่งมี **แหล่งก๊าซนอกชายฝั่งเป็นจำนวนมาก** ท่านหินไม่เคยมีบทบาทสำคัญในสัดส่วนเชื้อเพลิงการผลิตไฟฟ้าโดยรวม โดยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 18 ของการผลิตไฟฟ้าทั้งหมด เมื่อเทียบกับสัดส่วนของก๊าซธรรมชาติซึ่งคิดเป็นร้อยละ 57 ยังแผนการพัฒนาพลังงานฉบับปัจจุบัน จะทำให้ก๊าซธรรมชาติมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ทำให้สำนักข่าวที่เราศึกษาวางกรอบก๊าซธรรมชาติว่าเป็นพลังงานสะอาดและมีศักยภาพทางการเงินมากกว่าท่านหิน แม้ว่าจะเป็นเชื้อเพลิงฟอสซิลที่ **เสี่ยงต่อการส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมาก**ก็ตาม การวิจัยสื่อของเราไม่ได้มุ่งเน้นที่การรายงานข่าวเกี่ยวกับก๊าซ แต่ตรวจสอบเฉพาะบทความที่กล่าวถึงก๊าซเมื่อมีความเกี่ยวข้องกับท่านหิน ในบทความเหล่านี้มี 8 บทความใช้คำว่า “การเปลี่ยนผ่านพลังงาน” เพื่ออธิบายการทดแทนเชื้อเพลิงฟอสซิลชนิดหนึ่งด้วยเชื้อเพลิงอีกชนิดหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ตัวเลขนี้เทียบไม่ได้กับ 209 บทความ หรือ 1 จาก 2 บทความด้านพลังงานที่ผ่านการตรวจสอบ ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงบวกในการเปลี่ยนผ่านไปสู่พลังงานหมุนเวียนตามความจำเป็นเพื่ออนาคตของเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พลังงานแสงอาทิตย์ได้รับความสนใจในการรายงานข่าวอย่างมาก คิดเป็นร้อยละ 60 ของบทความเกี่ยวกับพลังงานหมุนเวียนทั้งหมด แผงโซลาร์เซลล์มักถูกวางกรอบให้เป็น **เทคโนโลยีใหม่ที่สามารถสร้างผลกำไรให้กับนักลงทุนชาวไทย** ชีวมวลเป็นพลังงานหมุนเวียนอีกชนิดหนึ่งที่มีคุณสมบัติโดดเด่นในระดับเกือบหนึ่งในสี่ของบทความเกี่ยวกับพลังงานหมุนเวียน เนื่องจากรัฐบาลไทยหวังว่าจะใช้ประโยชน์จาก **ผลผลิตทางการเกษตรที่จัดการยาก** ในการสร้างพลังงาน

แม้ว่ารายงานข่าวส่วนใหญ่เป็นเรื่องเชิงบวก พลังงานหมุนเวียนก็ไม่ได้รอดพ้นจากเสียงวิจารณ์ แม้ว่าบทความที่วางกรอบพลังงานหมุนเวียนในเชิงลบจะปรากฏอยู่ในสื่อของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่เป็นเรื่องน่าทึ่งที่กว่าครึ่งของบทความเหล่านี้ในประเทศไทยวางกรอบความขัดแย้งระหว่างส่วนได้ส่วนเสียของชุมชนและนโยบายพลังงานระดับชาติ การคัดค้านของชุมชนต่อนโยบาย Energy for All ที่รัฐบาลไทยใช้พัฒนาโรงงานไฟฟ้าชีวมวลในหลายจังหวัดทางภาคใต้ ปรากฏอย่างเด่นชัดใน 21 บทความที่ทำการตรวจสอบ

แนวโน้มนี้ต้องมีการวิเคราะห์ในบริบทของความแตกแยกทางการเมืองของประเทศไทย ซึ่งมีการสร้างเมืองในพื้นที่ชนบทของภาคเหนือและภาคใต้ แทนการจัดตั้งในใจกลางกรุงเทพฯ มานานกว่าศตวรรษ ภาคใต้ของประเทศไทยเป็นภูมิภาคที่มี **วัฒนธรรมและภาษา** เป็นเอกลักษณ์ และมีประวัติการก่อความไม่สงบ โดยประเทศไทยอยู่ภายใต้ **รัฐธรรมนูญฉบับที่ 20** ดังนั้นจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ความไม่ไว้วางใจในรัฐบาลทำให้เกิดการรายงานข่าวโครงการพลังงานในชนบทของภาคใต้ ไม่เพียงแต่โครงการชีวมวลเท่านั้น โรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินยังถูกวางกรอบด้วยประเด็นความขัดแย้งระหว่างชุมชนและรัฐบาล ซึ่งส่งผลให้โครงการพัฒนาด้านถ่านหินในภาคใต้ต้องถูกระงับไปก่อนในปี 2561

เพื่อให้เห็นภาพที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการรายงานข่าวด้านพลังงานในสื่อของไทย นักวิจัยชาวไทยของเราสามคนได้แก่ ศิปปชัย กุลนวงศ์, วิธดา แซ่ลิ้ม (เวลาด) และ เกตนัสรี ทศพลไพศาล ได้ตรวจสอบ 501 บทความจากสำนักข่าว 15 แห่ง รวมถึงสำนักข่าวกระแสหลัก และองค์กรอิสระที่ไม่แสวงหากำไร สำนักข่าวที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ เช่น **ข่าวสด ไทยรัฐ** และ **กรุงเทพธุรกิจ** ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายพลังงานในแง่ของผลกระทบต่ออาจเกิดขึ้นกับธุรกิจและผู้บริโภคในเมือง โดยอ้างแหล่งข่าวเดียว เช่น รัฐบาล หรือองค์กรธุรกิจ เว็บไซต์ข่าวอิสระ เช่น อีสานเรคคอร์ด ไทยพับลิก้า และสำนักข่าวสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นไปที่ประสบการณ์ของผู้ที่ทำงานในโครงการด้านพลังงานหรือชุมชนโดยรอบ ดังนั้น การตรวจสอบสำนักข่าวต่าง ๆ ในการศึกษาจึงแสดงให้เห็นภาพรวม

ที่หลากหลายของภูมิทัศน์สื่อในประเทศไทย รวมถึงวิธีการที่สำนักข่าวแต่ละแห่งวางกรอบบทความเกี่ยวกับพลังงาน

ประเด็นสำคัญ

- ท่านหินไม่ใช่หัวข้อข่าวยอดนิยมในสื่อไทย โดยมีการรายงานเพียง 37 บทความ ซึ่งเป็นจำนวนน้อยที่สุดในสื่อของประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับการวิจัย ในจำนวนนี้มี 30 บทความที่รายงานว่าท่านหินเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและความมั่นคงทางพลังงานของประเทศไทย มี 23 บทความใช้กรอบทางศีลธรรมเพื่อแสดงให้เห็นว่าท่านหินนั้น **“สกปรก”** และ **“เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน”** โดยกล่าวอ้างถึงปัญหาหมอกควันในไทยเมื่อปี 2562 และ 2563
- มีบทความเกี่ยวกับท่านหินเพียง 7 จาก 37 บทความเท่านั้นที่วางกรอบท่านหินเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นต่อสัดส่วนพลังงานของประเทศไทย บทความเหล่านี้มักเป็น **บทความแสดงความคิดเห็นโดยคอลัมนิสต์ที่ใกล้ชิดกับรัฐบาล** หรือรายงานข่าวที่อ้างถึงความเห็นจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งรัฐเป็นเจ้าของ และบริษัทยักษ์ใหญ่ด้านน้ำมันและก๊าซ นั่นคือ ปตท.
- ปัจจุบัน ไฟฟ้าพลังน้ำยังคง **มีส่วนสำคัญในการผลิตพลังงานมากที่สุดของประเทศไทยในบรรดาแหล่งพลังงานที่ไม่ใช่ฟอสซิล** โดยมีเขื่อนทั้งหมด 26 แห่งทั่วประเทศ ที่น่าสนใจคือร้อยละ 55 ของบทความเกี่ยวกับไฟฟ้าพลังน้ำ เป็นเรื่องของเขื่อนที่อยู่นอกประเทศไทยที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศในประเทศที่อยู่ตอนล่างของเขื่อนที่กั้นแม่น้ำโขง สื่อสิ่งพิมพ์ทุกแห่งเชื่อมโยงโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในลาวและจีนเข้ากับปัญหากัญแสงครั้งประวัติศาสตร์ของแม่น้ำโขงในปี 2562 ด้วยการใช้คำว่า “เขื่อนจีน” และ “เขื่อนลาว” นำเสนอภาพประเทศไทยในฐานะเหยื่อของการพัฒนาโรงไฟฟ้าพลังน้ำในประเทศอื่น ๆ
- สำนักข่าวกระแสหลักวางกรอบโครงการพลังงานหมุนเวียนที่ไม่ใช่พลังน้ำ โดยเฉพาะโครงการพลังงานแสงอาทิตย์และชีวมวล ว่าเป็นโอกาสให้กับพื้นที่ชนบทในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม บทความเหล่านี้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งหวังเพิ่มสัดส่วนของพลังงานหมุนเวียนในการผลิตพลังงานโดยรวมของประเทศไทย
- จากทั้งหมด 106 บทความ พลังงานแสงอาทิตย์ได้รับความสนใจในการรายงานเป็นข่าวมากที่สุดในบรรดาพลังงานทั้งหมด โดยมักถูกวางกรอบให้เป็นเทคโนโลยีใหม่ที่สร้างกำไรให้นักลงทุนทั้งในเมืองและต่างจังหวัด
- นอกจากนี้ สื่อไทยยังภาคภูมิใจต่อการลงทุนด้านพลังงานแสงอาทิตย์ของไทยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บทความ 23 เรื่องจากสื่อกระแสหลัก 4 แห่ง นำเสนอข่าวชื่นชมโครงการด้านพลังงานแสงอาทิตย์ของประเทศไทยในประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวียดนาม หลายบทความเน้นให้เห็นว่าโรงไฟฟ้า Dau Tieng ได้รับคำชมเชยว่า **เป็น “โครงการพลังงานแสงอาทิตย์ที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”** ซึ่งมีบริษัทของไทยเป็นผู้ลงทุน
- มีการรายงานเรื่องชีวมวลอย่างมากในช่วงสองปีที่ผ่านมา เนื่องจากโครงการพัฒนา Energy for All ของรัฐบาล ซึ่งส่งเสริมโครงการชีวมวลเพื่อชุมชนในพื้นที่ชนบทของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การรายงานข่าวมักมุ่งเน้นที่การถกเถียงเกี่ยวกับนโยบายรัฐบาล มากกว่าข้อดีข้อเสียของเทคโนโลยีด้านนี้

- มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในการรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับบรรดาพลังงานทั้งหมดของสำนักข่าวกระแสหลักและสำนักข่าวอิสระ แต่ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดที่สุดคือเวลาที่มีการรายงานข่าวเกี่ยวกับพลังงานชีวมวล สำนักข่าวกระแสหลักวางกรอบให้พลังงานชีวมวลเป็นทางออกที่ยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาความยากจนและมลพิษทางอากาศในพื้นที่ชนบท
- สำนักข่าวอิสระและระดับภูมิภาคโดยทั่วไปจะวางกรอบโครงการถ่านหินว่าเป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างชุมชนท้องถิ่น นักลงทุนด้านพลังงาน และรัฐบาล ว่าด้วยความตึงเครียดว่าใครจะเป็นผู้ควบคุมและดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับพลังงาน
- ความแตกต่างดังกล่าวนี้สามารถอธิบายได้จากกลยุทธ์การรายงานข่าวที่แตกต่างกัน นักข่าวของสำนักข่าวกระแสหลักทุกแห่ง กล่าวว่าพวกเขาอ้างแหล่งข่าวระดับชาติในรัฐบาลและตัวแทนภาคธุรกิจ ในขณะที่นักข่าวอิสระจะหาข่าวจากผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่และผู้เฝ้าชุมชน
- ในแง่ของหมวดหมู่บทความ มากกว่าครึ่งของเรื่องราวเกี่ยวกับพลังงานอยู่ในหัวข้อเศรษฐกิจ/ธุรกิจ ซึ่งเป็นแนวโน้มที่สอดคล้องกันในทุกประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้ศึกษา แนวทางทั่วไปสำหรับเรื่องราวด้านพลังงานที่สำนักข่าวกระแสหลักของไทย รวมถึงรายงานข่าวเกี่ยวกับการปรับปรุงนโยบายใหม่ พร้อมความคิดเห็นด้านเดียวจากธุรกิจขนาดใหญ่
- ไทยรัฐ เป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดขายมากที่สุดในประเทศไทย มีความโดดเด่นโดยมีเรื่องราวเกี่ยวกับพลังงานถึง 1 ใน 5 ส่วน ซึ่งส่วนใหญ่เขียนเป็นความคิดเห็นในหน้าสังคม บรรณาธิการบริหารฝ่ายข่าว คุณอรพิน ยิ่งยงพัฒนา กล่าวว่าสิ่งนี้เป็น “แนวทางปฏิบัติที่ยาวนาน” ในหนังสือพิมพ์แบบไทย ๆ เพื่อให้คอลัมนิสต์ได้เขียนบทวิเคราะห์เกี่ยวกับผลกระทบเชิงนโยบายต่อสังคม
- ไม่ค่อยมีการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพลังงานในกรอบของสิ่งแวดล้อมในสื่อกระแสหลัก นี้อาจสัมพันธ์กับการปิดตัวของสำนักข่าวที่เน้นเรื่องสิ่งแวดล้อมทั่วประเทศไทยเมื่อไม่นานมานี้เนื่องจากปัญหาทางการเงินตามรายงานของนักข่าว 4 คนที่เคยทำงานให้กับสำนักข่าวดังกล่าว หนึ่งในนั้นคือ คุณปิยพร วงศ์เรือง แห่งกรุงเทพธุรกิจ ซึ่งได้ก่อตั้งเว็บไซต์อิสระเพื่อดำเนินการรายงานข่าวด้านสิ่งแวดล้อมต่อไป
- การขาดแคลนเงินทุนและการฝึกอบรมที่เหมาะสมอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการรายงานข่าวในเว็บไซต์ทางการและเว็บไซต์อิสระ นักข่าว 7 คน หรือครึ่งหนึ่งของผู้ให้สัมภาษณ์ยอมรับว่า ประเด็นด้านพลังงานเป็นเรื่องยากสำหรับพวกเขาที่จะทำความเข้าใจ เนื่องจากเชื่อมโยงกับประเด็นอื่น ๆ ตั้งแต่เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ไปจนถึงธุรกิจ คุณนิชา เวชพานิช จากสำนักข่าวสิ่งแวดล้อม กล่าวว่าเธอ “ไม่มีความเข้าใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภาคพลังงานอย่างเพียงพอที่จะรายงานข่าวให้มีความรอบด้าน”
- มีนักข่าว 10 คน กล่าวว่าถูกบริษัทพลังงานกดดันทั้งทางตรงและทางอ้อมให้รายงานข่าวเข้าข้างพวกเขา นักข่าวที่ไม่ต้องการเปิดเผยตัวตนกล่าวว่า บริษัทด้านพลังงานบางแห่งลงบทความโฆษณา ซึ่งเป็นโฆษณาที่ดูเหมือนบทความข่าว และพานักข่าวไปท่องเที่ยวเกี่ยวกับสัปดาห์เพื่อ

ให้ “นักข่าวยอมเขียนข่าวที่ไม่สำคัญหรือรายงานด้านเดียวเกี่ยวกับโครงการนี้”

- มาตรการล็อกดาวน์เนื่องจากโควิด-19 ส่งผลให้จำนวนข่าวเกี่ยวกับพลังงานลดลงอย่างมาก จากค่าเฉลี่ยเดิม 19 เรื่องต่อเดือน เหลือเพียง 3 เรื่องในเดือนเมษายน อย่างไรก็ตาม จำนวนเรื่องกลับมากังวาลอย่างรวดเร็วในเดือนพฤษภาคม โดยมีการอ้างถึงมาตรการกีดกันทางการค้าอันเป็นผลจากโควิด-19 ในรายงานข่าวหลายชิ้น อย่างเช่น **รายงานข่าวของไทยรัฐ**ฉบับนี้ วางกรอบการเปลี่ยนผ่านทางพลังงานว่ามีความจำเป็นในบริบทของประเทศไทยในการลดการพึ่งพาพลังงานนำเข้าจากต่างประเทศ

ระเบียบวิธี

งานวิจัยนี้จัดทำโดย ศิปชัย กุลบุวศ์, วิรดา แซ่ลิ้ม (เวิลด์), และเกตน์สิริ กศพลไพศาล ทั้งสามร่วมกันตรวจสอบรายงานเกี่ยวกับพลังงานอย่างอิสระจาก 501 บทความที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ออนไลน์สิบแห่งและสถานีโทรทัศน์ห้าช่อง

งานของศิปชัยจะมุ่งเน้นไปที่การตรวจสอบรายงานเกี่ยวกับถ่านหินและพลังงานหมุนเวียนทั่วไปในวงกว้าง ตั้งแต่เดือนมกราคม 2562 ถึงสิงหาคม 2563 ส่วนวิรดาได้ตรวจสอบการอภิปรายเกี่ยวกับการระงับโครงการถ่านหินของประเทศไทย ซึ่งออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2558 ถึงกุมภาพันธ์ 2561 และสุดท้าย เกตน์สิริได้ทำการสรุปผลการวิจัยโดยการทบทวนข้อมูลออนไลน์เกี่ยวกับแผนพัฒนาพลังงานชีวมวลในชุมชนของประเทศไทย ตั้งแต่เดือนมกราคม 2562 ถึงสิงหาคม 2563

งานทั้งหมดของกลุ่มนักวิจัยประกอบด้วยสี่ขั้นตอนสำคัญ:

- การสุ่มตัวอย่าง
- การวิเคราะห์เนื้อหา
- การวิเคราะห์การวางกรอบ
- บทสัมภาษณ์โดยนักข่าว

1. การสุ่มตัวอย่าง

ศิปชัยสุ่มตัวอย่าง 341 บทความออนไลน์จากสำนักข่าว 5 แห่ง:

- ข่าวสด หนังสือพิมพ์กระแสหลักของไทยที่มีผู้ติดตามทางออนไลน์มากที่สุด
- **ไทยรัฐ** หนังสือพิมพ์ที่มีผู้ติดตามทางออนไลน์มากเป็นอันดับสองของประเทศไทย
- **กรุงเทพธุรกิจ (Bangkok Business)** หนังสือพิมพ์ที่เน้นข่าวธุรกิจซึ่งมีการเผยแพร่ออนไลน์
- เดอะสแตนดาร์ด สำนักข่าวที่เผยแพร่ทางดิจิทัลเท่านั้น ได้รับความนิยมในหมู่เยาวชนและประชาชนในเมืองสำนักข่าวสิ่งแวดล้อม เว็บไซต์ที่เน้นข่าวสิ่งแวดล้อม เผยแพร่โดยสโมสรนักข่าวสิ่งแวดล้อม ในสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

ข่าวสด ไทยรัฐ และเดอะสแตนดาร์ด เป็นองค์กรข่าวเชิงพาณิชย์ที่มีการดำเนินงานที่คล้ายกัน โดยจะเน้นการรายงานข่าวในประเด็นด้านพลังงาน ซึ่งส่งผลให้เป็นบทความข่าวหนักที่นำเสนอเพียงด้านเดียวเป็นส่วนใหญ่กรุงเทพธุรกิจ ในฐานะที่เป็นหนังสือพิมพ์ธุรกิจ ได้นำเสนอบทวิเคราะห์เชิงลึกยิ่งขึ้นเกี่ยวกับผลกระทบของนโยบายพลังงาน สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม เป็นองค์กรข่าวขนาดเล็กที่สุด โดยมีนักข่าวเพียงสามคนเท่านั้น ส่งผลให้มีการติดตามหัวข้อข่าวน้อยกว่า อย่างไรก็ตามบทความของพวกเขา มักจะเน้นแง่มุมที่ผู้อ่านสนใจ

ในการสุ่มตัวอย่างบทความ คีปปัชย์ใช้ฟังก์ชันการสืบค้นในตัวบนแพลตฟอร์มของสำนักข่าวเพื่อค้นหาด้วยคำค้นหาต่อไปนี้: ถ่านหิน (coal), พลังงานแสงอาทิตย์ (solar), พลังงานลม (wind), พลังงานน้ำ (hydro) และพลังงานหมุนเวียน/ทดแทน (renewable energy)

ในขณะที่วิเคราะห์ค้นคว้าเกี่ยวกับภาระจบบโครงการถ่านหิน เธอได้สุ่มตัวอย่างสื่อบ้าง 100 บทความที่ออกอากาศ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2558 ถึงกุมภาพันธ์ 2561 ในทีวีห้าช่อง:

- ช่อง 3 สถานีโทรทัศน์เพื่อการพาณิชย์ที่เก่าแก่ที่สุดของประเทศไทย
- ไทยรัฐทีวี ฝ่ายโทรทัศน์ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
- พีพีทีวีเอชดี ช่อง 36 ช่องโทรทัศน์เพื่อการพาณิชย์
- อสมท ซึ่งเป็นผู้ออกอากาศโทรทัศน์และวิทยุสาธารณะของรัฐ
- ไทยพีบีเอส ช่องบริการออกอากาศสาธารณะ (PBS) แห่งเดียวในประเทศไทย

ในฐานะที่ไทยพีบีเอสเป็นบริการออกอากาศสาธารณะ จึงมีบทบาทสำคัญในการเน้นย้ำการเคลื่อนไหวคัดค้านของชุมชนหลายแห่งที่ต่อต้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน อสมท นำเสนอเนื้อหาทั้งสนับสนุนและต่อต้านถ่านหิน ในขณะที่สำนักข่าวเพื่อการพาณิชย์ โดยเฉพาะไทยรัฐทีวี ให้ความสนใจในการนำเสนอมุมมองของบริษัทถ่านหิน

เกตน์สิริได้สุ่มตัวอย่างรายงาน 60 บทความเกี่ยวกับโครงการชีวมวลเพื่อชุมชนในประเทศไทย ที่ปรากฏบนเว็บไซต์ข่าว 6 แห่งต่อไปนี้:

กรุงเทพธุรกิจ (Bangkok Business)

ประชาชาติธุรกิจ สำนักข่าวซึ่งมีที่ตั้งในกรุงเทพ เน้นนำเสนอข่าวธุรกิจ

ผู้จัดการออนไลน์ หนังสือพิมพ์รายวันดิจิทัล

ไทยพับลิก้า สื่อมวลชนที่แสวงหาผลกำไรซึ่งตรวจสอบรัฐบาลและภาคธุรกิจ

ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง (TCIJ) เว็บไซต์ข่าวสืบสวนออนไลน์ที่ไม่แสวงหาผลกำไร

อีสานเรคคอร์ด สำนักข่าวท้องถิ่นที่ไม่แสวงหาผลกำไร มุ่งเน้นนำเสนอข่าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

สามสำนักข่าวแรก ได้แก่กรุงเทพธุรกิจ (Bangkok Business), ประชาชาติธุรกิจ และผู้จัดการออนไลน์ เป็นสำนักข่าวเพื่อการพาณิชย์ขนาดใหญ่ที่ให้บริการผู้อ่านในเมืองเกี่ยวกับรายงานเรื่องชีวมวล ดังนั้นพวกเขาจึงเน้นมุมมอง

มองของรัฐบาลแห่งชาติเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชีวมวล สามสำนักข่าวหลัง ได้แก่ ไทยพับลิก้า, TCIJ และ อีสานเรคคอร์ด ในฐานะสำนักข่าวอิสระหรือระดับภูมิภาค ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบประสบการณ์ของชุมชนในโครงการชีวมวล

2. การวิเคราะห์เนื้อหา

ในส่วนการวิเคราะห์เนื้อหานั้น คีปปัชย์ วิรดา และเกตน์สิริใช้ **วิธีการเข้ารหัส** มาตรฐานที่ Climate Tracker พัฒนาขึ้นโดยใช้ข้อมูลจากนักวิจัย โดยใช้วิธีการเข้ารหัสนี้ พวกเขาจะวิเคราะห์บทความโดยใช้ 22 ตัวแปรใน 5 หมวดหมู่ ได้แก่ ประเภทบทความ การเน้นเฉพาะเรื่อง การวางกรอบให้กว้างขึ้น ความรู้ด้านพลังงาน และแหล่งที่มา

3. การวิเคราะห์การวางกรอบ

นักวิจัยแต่ละคนเลือกตัวอย่างที่เป็นตัวแทนรายงานทั้งหมดที่รวบรวมมา 40 จาก 341 บทความสำหรับคีปปัชย์, 40 จาก 100 สื่อบ้างสำหรับวิรดา, และ 20 จาก 60 บทความสำหรับเกตน์สิริ เพื่อดำเนินการวิเคราะห์การวางกรอบในเชิงลึกยิ่งขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการถามคำถามเกี่ยวกับตัวเลือกแหล่งที่มา ตำแหน่งแหล่งที่มา และกลยุทธ์การวางกรอบของบทความ ดูเกมเพลตการวิเคราะห์การวางกรอบได้ **ที่นี่**

4. บทสัมภาษณ์โดยนักข่าว

งานวิจัยนี้เสริมด้วยบทสัมภาษณ์นักข่าว รวมถึงบรรณาธิการ ซึ่งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการรายงานข่าวของตน รวมถึงรายงานข่าวด้านพลังงานของไทยโดยทั่วไป มีการสัมภาษณ์นักข่าวทั้งหมด 28 คนตลอดการวิจัยนี้ การสัมภาษณ์แต่ละครั้งพยายามสำรวจวัฒนธรรมภายในห้องข่าว และแนวทางการสื่อสารมวลชนเกี่ยวกับเรื่องราวด้านพลังงาน และความชัดเจนเกี่ยวกับอิทธิพลที่สำคัญที่สุดซึ่งกำหนดในรายงานพลังงานทั่วประเทศไทย

โดย คีปปัชย์ กุลนวงศ์ | @10pachai

คีปปัชย์ กุลนวงศ์ เป็นนักศึกษาปริญญาโท คณะศิลปศาสตร์ สาขา NGO Studies ระหว่างเอเชียที่ Sungkonghoe University ในกรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ เขาเคยทำงานที่ Thai PBS, BBC Thai และ Agence France-Presse ซึ่งครอบคลุมประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เขาสนใจการวิจัยสื่อและการเคลื่อนไหวทางการเมือง

โรงไฟฟ้าพลังงานลมชัยภูมิ ในตำบลซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ ประเทศไทย
(Zen Nuntawinyu/ADB สงวนลิขสิทธิ์)

บทนำ

ตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงตุลาคม 2563 ผมได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับการวิจัยไว้ว่า “สื่อมวลชนไทยกำหนดกรอบอนาคตของพลังงานในประเทศไทยอย่างไร” ผมวิเคราะห์ 341 บทความจากสื่อมวลชน 5 แห่งผ่านพอร์ทัลออนไลน์ของพวกเขา เพื่อที่จะตอบคำถามนี้อย่างละเอียด

จากการวิเคราะห์ ผมพบรูปแบบที่ชัดเจนของท่าทีที่ถกเถียงในเชิงลบเมื่อเทียบกับการพัฒนาก๊าซธรรมชาติและพลังงานแสงอาทิตย์ สอดคล้องกับการผสมผสานพลังงานแห่งชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย ในภูมิภาคที่พึ่งพาพลังงานถ่านหินและน้ำมันดีเซลอย่างมาก ส่วนใหญ่ประเทศไทยพึ่งพาการผลิตพลังงานระหว่างก๊าซและพลังงานน้ำ ในปี 2560 ก๊าซธรรมชาติคิดเป็นร้อยละ 57 ของการผลิตพลังงานของประเทศ และเป็นแหล่งพลังงานหลักของทั้งประเทศ ในขณะที่พลังงานหมุนเวียน เช่น แสงอาทิตย์ ลม ชีวมวล/เชื้อเพลิงชีวภาพ และพลังงานน้ำ คิดเป็นร้อยละ 23 ส่วนถ่านหินมีสัดส่วนร้อยละ 18

ภายใต้แผนพัฒนาพลังงานฉบับใหม่ ประเทศไทยตั้งเป้าที่จะลดการใช้พลังงานถ่านหินให้เหลือร้อยละ 12 ภายในปี 2580 ในขณะที่เพิ่มโควตาเชื้อเพลิงที่ไม่ใช่ฟอสซิลเป็นร้อยละ 35 อย่างไรก็ตาม ก๊าซธรรมชาติถูกกำหนดไว้คงที่ที่ร้อยละ 53

กลยุทธ์นี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในรายงานด้านพลังงานของไทย ซึ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงจากถ่านหินเป็นก๊าซและพลังงานหมุนเวียน ตัวเลือกทั้งสองนี้แสดงให้เห็นว่า “เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม” ในบทความดังกล่าว มีการเน้นเป้าหมายที่สูงส่ง เช่น ความมุ่งมั่นของไทยต่อข้อตกลงปารีส และเป้าหมายอื่นๆ ในการลดคาร์บอน ในขณะที่ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมของถ่านหิน โดยเฉพาะก๊าซธรรมชาติเหลวมักถูกละเลยหรือมองข้ามไป

เนื่องจากกำลังมีการดำเนินการตามแผนพลังงานจำนวนมาก โดยรับรู้ได้ถึงผลกระทบและถูกตรวจสอบเป็นระยะ งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่าสื่อไทยแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการในภาคพลังงานของไทยที่กำลังเติบโตตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2562 ถึง 31 กรกฎาคม 2563 โดยมุ่งเน้นที่ถ่านหินและพลังงานหมุนเวียน มีความพยายามเปิดเผยแนวโน้มหรือช่องว่างในการรายงานข่าวด้านพลังงานของไทยที่สามารถปรับปรุงการแจ้งข่าวให้ประชาชนทราบ รวมถึงนโยบายได้ดีขึ้น เมื่อประเทศไทยเลือกทิศทางด้านพลังงานในอนาคต

ผลการวิจัย

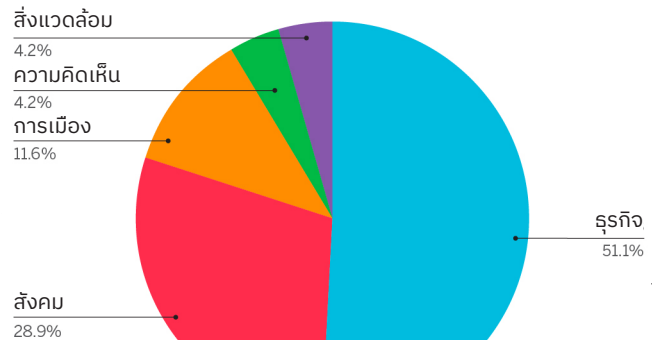
การวิเคราะห์เชิงปริมาณ: ประเภทและความแพร่หลายของบทความ

ประเภทบทความตามจุดเน้นของเนื้อหา: กรอบทางเศรษฐกิจครอบงำการรายงานด้านพลังงาน

ผมเริ่มวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยพยายามทำความเข้าใจว่าสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ได้จัดหมวดหมู่บทความเกี่ยวกับพลังงานอย่างไร ซึ่งไม่เพียงสะท้อนให้เห็นว่าแต่ละบทความได้รับความสนใจจากผู้อ่านประเภทใดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงแนวทางของนักข่าวที่เกี่ยวข้องด้วย บทความที่เผยแพร่ภายใต้หมวดหมู่ “วิทยาศาสตร์” มีการเข้าถึงที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งกว่าบทความ “ธุรกิจ” หรือ “การเมือง”

ในช่วงสามเดือนที่ผมวิจัย พบว่าร้อยละ 63 ของรายงานทั้งหมด 341 บทความถูกเขียนขึ้นเป็นข่าวหน้า ความคิดเห็นซึ่งตีพิมพ์เฉพาะในหนังสือพิมพ์สามฉบับ ได้แก่ ไทยรัฐ ข่าวสด และกรุงเทพธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 12 ของบทความโดยรวม บทความส่วนใหญ่ (ร้อยละ 59) ได้รับการตีพิมพ์ภายใต้หน้าธุรกิจ และแสดงความเห็นเกี่ยวกับนโยบายด้านพลังงานของรัฐบาล เช่น โครงการโรงไฟฟ้าชีวมวลในชุมชน เซลล์แสงอาทิตย์บนหลังคา และแผนพัฒนาพลังงานปี 2561 ซึ่งส่งผลกระทบต่อธุรกิจ

หมวดหมู่ข่าวในรายงานด้านพลังงานของไทยที่เผยแพร่ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2562 ถึง 31 กรกฎาคม 2563

พรพิมล แย้มประชา ผู้สื่อข่าวธุรกิจเกี่ยวกับพลังงานและอุตสาหกรรมของข่าวสด อธิบายว่าเหตุใดจึงเชื่อว่าข่าวพลังงานของไทยมักถูกจัดหมวดหมู่ไว้ในส่วนธุรกิจ เธอเป็นผู้สื่อข่าวที่มุ่งเน้นด้านพลังงานซึ่งทำงานให้หนังสือพิมพ์กระแสหลัก ประจำอยู่ที่กระทรวงพลังงานเพื่อรายงานการแถลงข่าวและประกาศประจำวัน นักข่าวธุรกิจอีกทีมหนึ่งได้รับมอบหมายให้ติดตามอัปเดตเกี่ยวกับตลาดหุ้นและข่าวประชาสัมพันธ์ รวมถึงกิจกรรมขององค์กร พรพิมลกล่าวว่า “นี่หมายถึงข่าวพลังงานส่วนใหญ่จะถูกรายงานผ่านมุมมองทางการเมืองและธุรกิจ”

ณัฐนิชา ดอนสุวรรณ ผู้สื่อข่าวด้านพลังงานของ กรุงเทพธุรกิจ เล่าถึงกระบวนการรายงานข่าวที่คล้ายกัน ณัฐนิชากล่าวว่า “ฉันมักจะปฏิบัติตามประกาศของกระทรวงพลังงาน และติดตามข่าวกับบริษัทต่าง ๆ ว่ามีปฏิริยาหรือแผนที่จะปฏิบัติตามนโยบายของรัฐหรือไม่” นักข่าว 4 คนที่ทำงานกับหนังสือพิมพ์กระแสหลัก เช่น ไทยรัฐ ข่าวสด และกรุงเทพธุรกิจ ยอมรับตามคำกล่าวอ้างว่าหนังสือพิมพ์กระแสหลักมีผู้สื่อข่าวอย่างน้อยหนึ่งคนที่ติดตามข่าวกระทรวงพลังงาน

นครินทร์ วานกิจไพบูลย์ บรรณาธิการบริหารของ เดอะสแตนดาร์ด กล่าวว่าเนื้อหาส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับพลังงานจะรายงานถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากนโยบายพลังงาน เพราะเขาเชื่อว่าเป็นเนื้อหาที่ส่งผลต่อชีวิตของผู้อ่านมากที่สุด เนื่องจากการจัดลำดับความสำคัญของ เดอะสแตนดาร์ด “ทำให้ข่าวหนักเป็นที่น่าสนใจได้ง่ายสำหรับผู้อ่าน” แต่ไม่ได้จำกัดการรายงานข่าวธุรกิจไว้ที่บทความข่าวทั่วไป แต่ใช้รูปแบบการรายงานดิจิทัลที่หลากหลายเพื่อเจาะลึกเข้าไปในนโยบายพลังงาน บางส่วนของงานที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ พ็อดแคสต์ที่มุ่งเน้นธุรกิจ และวิดีโอ YouTube ที่คุณนครินทร์สัมภาษณ์คุณสนธิรัตน์ อดีตรัฐมนตรีกระทรวงพลังงาน และซีอีโอของบริษัทพลังงานชั้นนำหลายแห่ง

ไทยรัฐ เป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดขายมากที่สุดของประเทศไทย มีความโดดเด่นในการนำเสนอข่าวพลังงานที่เกี่ยวข้องกับภาคสังคมมากขึ้น โดยมีบทความเกี่ยวกับพลังงานร้อยละ 36 อยู่ในส่วนสังคม ซึ่งโดยทั่วไปจะเน้นในกรอบผลกระทบต่อกัน สำนักพิมพ์แห่งนี้ยังโดดเด่นในเรื่องการเผยแพร่ความคิดเห็นเกี่ยวกับพลังงานมากกว่าสำนักพิมพ์อื่น ๆ โดยตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับพลังงานถึงร้อยละ 20 บรรณาธิการบริหารฝ่ายข่าวของไทยรัฐ คุณอรพิน ยิ่งยงพัฒนา กล่าวว่านี่เป็น “แนวทางปฏิบัติมายาวนาน” ในหนังสือพิมพ์แบบไทย ๆ เพื่อให้คอลัมนิสต์ได้เขียนบทวิเคราะห์

ในขณะเดียวกัน ที่สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสื่อที่มีวัตถุประสงค์เดียวโดยเน้นข่าวสิ่งแวดล้อม บทความเกี่ยวกับพลังงาน ดังที่ปรัชญ์ ฐิจวนารมย์ บรรณาธิการข่าวกล่าวไว้ว่า “เรานำเสนอข่าวเมื่อมีแง่มุมทางสังคมและสิ่งแวดล้อม” จึงทำให้มีการเผยแพร่บทความเกี่ยวกับพลังงานถึงร้อยละ 61 ในส่วนข่าวสังคม

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณของผมพบว่า แม้จะมีข้อยกเว้นที่น่าสังเกตอยู่บ้าง แต่สื่อกระแสหลักส่วนใหญ่ของไทยก็ยังจำแนกพลังงานเป็นเรื่องราวทางธุรกิจ สำหรับไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา ไม่ได้มองเห็นอนาคตของพลังงานผ่านมุมมองด้านสิ่งแวดล้อม แต่มองปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

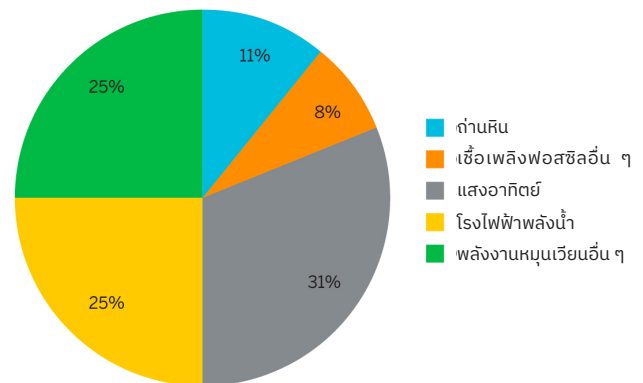
การพลิกโฉมทางดิจิทัลต่อรูปแบบรายได้ของห้องข่าวส่งผลกระทบต่อการรายงานข่าวสิ่งแวดล้อม

เมื่อผมให้สัมภาษณ์นักข่าวเกี่ยวกับการขาดแคลนบทความผลกระทบสิ่งแวดล้อม ประเด็นทั่วไปก็เริ่มปรากฏขึ้น นั่นคือการพลิกโฉมทางดิจิทัลต่อสำนักข่าวแบบเดิม ทำให้ห้องข่าวต้องลดจำนวนมากที่สุด บรรดาโต๊ะข่าวที่รายงานข่าว “ไม่สำคัญ” รวมถึงโต๊ะข่าวด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้รับคำอธิบายอย่างชัดเจนโดยนักข่าวสี่คนที่สัมภาษณ์

ปิยพร วงศ์เรือง ผู้คร่ำหวอดในแวดวงผู้รายงานข่าวสิ่งแวดล้อมและบรรณาธิการข่าวของ *กรุงเทพธุรกิจ* กล่าวว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา หนังสือพิมพ์และโทรทัศน์หลายแห่งต้องปิดตัวลง เนื่องจากรายได้ลดลงอย่างมาก เพราะธุรกิจหันไปลงโฆษณาทางออนไลน์ ส่งผลให้บริษัทต่าง ๆ เลิกใช้โต๊ะข่าวด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งเน้นที่ส่วนหลัก เช่น การเมืองและธุรกิจ คุณปิยพรกล่าวว่า “ไม่มีที่ว่างสำหรับข่าวสิ่งแวดล้อมอีกต่อไปแล้ว” และเสริมว่า “ซึ่งทำให้หาอ่านรายงานข่าวสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาและโครงการพลังงานได้ยากขึ้น”

นอกเหนือจากงานหลักของคุณปิยพรแล้ว เธอได้เปิดตัวสำนักข่าวออนไลน์ *Bangkok Tribune News* ในปี 2562 เพื่อสร้างพื้นที่ทางเลือกสำหรับการรายงานข่าวด้านสิ่งแวดล้อมและเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ปัจจุบันนี้ กลุ่มนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใช้สื่อสังคมเพื่อสื่อสารกับสาธารณะโดยตรง ในขณะที่เพจ Facebook ที่เน้นเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่าง *Environman* ก็มีผู้ติดตามทางออนไลน์เป็นจำนวนมาก เนื่องมาจากการพลิกโฉมทางดิจิทัล จึงทำให้ข่าวสิ่งแวดล้อมดูเหมือนว่าจะย้ายจากสำนักข่าวกระแสหลักไปสู่โพสต์ในสื่อสังคมที่ผู้อ่านดูแลกันเอง แต่คงต้องติดตามต่อไปว่าโพสต์เหล่านี้แสดงให้เห็นความถูกต้องในระดับเดียวกับนักข่าว ซึ่งรายงานข่าวได้ในระดับมืออาชีพหรือไม่ แต่นี่อยู่นอกเหนือขอบเขตการวิเคราะห์ของผมในตอนนี้

เรื่องราวตามการมุ่งเน้นประเภทพลังงาน: มีการรายงานข่าวพลังงานแสงอาทิตย์มากกว่าเทคโนโลยีอื่น ๆ

มีการมุ่งเน้นพลังงานหลักในรายงานข่าวพลังงานของประเทศไทยที่เผยแพร่ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2562 ถึง 31 กรกฎาคม 2563

เป้าหมายต่อไปของผมในการวิเคราะห์เชิงปริมาณคือ การค้นพบว่ามีการรายงานข่าวพลังงานแหล่งใดมากที่สุดในสื่อของไทย ซึ่งอาจบ่งบอกถึงอัตราการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบัน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการบอกเล่าเรื่องพลังงานในอนาคต จากการแบ่งตัวอย่างตามหัวข้อหลักของแต่ละเรื่อง พบว่าที่สุ่มตัวอย่างมามีบทความเพียงร้อยละ 19 ที่เน้นเชื้อเพลิงฟอสซิล เช่น ถ่านหิน น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ แม้ว่าเรื่องนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความสนใจของสื่อต่อถ่านหินที่ค่อนข้างน้อย แต่เราไม่สามารถสรุปเช่นนี้กับเชื้อเพลิงฟอสซิลอื่น ๆ เนื่องจากวิธีการสุ่มตัวอย่างของผมไม่ได้มองหาบทความเกี่ยวกับน้ำมันและก๊าซเป็นการเฉพาะ

ที่น่าสังเกตคือ มีบทความเกี่ยวกับพลังงานแสงอาทิตย์มากกว่าเรื่องอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 31 ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมากเกือบสามเท่าของจำนวนบทความเกี่ยวกับถ่านหินที่พบ เชื้อเพลิงน้ำขนาดใหญ่คิดเป็นร้อยละ 25 ในขณะที่พลังงานหมุนเวียนอื่น ๆ เช่น พลังงานลมและชีวมวลมีบทความอีกร้อยละ 25 ซึ่งทำให้จำนวนบทความเกี่ยวกับพลังงานหมุนเวียนคิดเป็นร้อยละ 81 ของตัวอย่างทั้งหมด

แม้จะไม่มีกรณีวิเคราะห์เจาะลึกการวางกรอบ แค่ว่าตัวเลขเหล่านี้ก็แสดงให้เห็นว่าการบรรยายเรื่องพลังงานในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับพลังงานหมุนเวียน โดยเฉพาะพลังงานแสงอาทิตย์ มีมากกว่าถ่านหิน ซึ่งการนำเสนอในตัวอย่างบทความนั้นมีใกล้เคียงกับการนำเสนอในพลังงานผสมผสาน

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ: กรอบบทความพลังงานทั่วไป

สำนักข่าวต่าง ๆ เสนอข่าวเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับถ่านหิน โดยกล่าวโทษว่าสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อม

จากการวิเคราะห์การวางกรอบ ฉันพบว่าสำนักข่าวชั้นนำของไทยรายงานเรื่องถ่านหินไม่เพียงน้อยกว่าพลังงานหมุนเวียนเท่านั้น แต่บทความที่เผยแพร่ขึ้นนั้นก่อนกำลังใจในการพัฒนาถ่านหินอีกด้วย 30 จาก 37 บทความเกี่ยวกับถ่านหินจากสำนักข่าวทั้ง 5 แห่งเสนอข่าวเกี่ยวกับแหล่งพลังงานชนิดนี้ในเชิงลบ 23 บทความ หรือมากกว่าร้อยละ 60 ใช้กรอบจริยธรรมเพื่อแสดงให้เห็นว่าถ่านหิน “สกปรก” และ “เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้คน” สำนักข่าวทุก

แห่งยกเว้นสำนึกข่าวสิ่งแวดล้อม ใช้กรอบผลกระทบต่อนโยบายเพื่อเชื่อมโยงผลกระทบเชิงลบในปัจจุบันเข้ากับวิกฤตและกรณีศึกษาในอดีต

ในช่วงที่กรุงเทพฯ ประสบปัญหาหมอกควันในช่วง 2 เดือนแรกของปี 2562 และ 2563 สิ่งพิมพ์ทุกแห่ง ยกเว้นสำนึกข่าวสิ่งแวดล้อม เสนอข่าวว่าถ่านหินเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักของมลพิษทางอากาศ โดยอ้างถึงตัวอย่างจากประเทศอื่น ๆ ไทยรัฐเผยแพร่บทความสามเรื่องที่เกี่ยวข้องวิธีที่ กรุงเทพฯ และเมืองอื่น ๆ ในโลกต่อสู้กับมลพิษทางอากาศโดยลดการผลิตและขายถ่านหิน

พอดแคสต์ของเดอะสแตนดาร์ดมุ่งเน้นที่วิธีการปิดโรงไฟฟ้าถ่านหินของจีนเพื่อลดมลพิษในอากาศ **รายงานข่าว**ของข่าวสดอ้างถึงปัญหาหมอกควันครั้งใหญ่ในลอนดอน ในปี 2495 ซึ่งเกิดจากการเผาถ่านหินคุณภาพต่ำ บทความต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาหมอกควันอาจเป็นทั้งความคิดเห็นหรือการนำเสนอ ซึ่งนักข่าวนำเสนอข้อมูลเบื้องหลังเพิ่มเติมเกี่ยวกับมลพิษในอากาศ และผลกระทบของถ่านหินตลอดจนแนวทางแก้ไขที่นำมาจากกรณีศึกษา

ขณะเดียวกัน สำนึกข่าวสิ่งแวดล้อมให้ความสำคัญกับการเผาเศษซากพืชในจังหวัดภาคเหนือ อันเป็นสาเหตุของวิกฤตหมอกควัน **รายงานข่าว**ฉบับหนึ่งแสดงให้เห็นว่า การกำหนดแบบถาวรโค่นแล้วเผาป่าของเกษตรกรไทย ซึ่งทำให้เกิดไฟป่า เป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาหมอกควัน ยังไม่มีความชัดเจนว่าเหตุใดสำนึกข่าวสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่ดำเนินการอย่างอิสระ โดยชมรมนักข่าวสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย เป็นส่วนหนึ่งของสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย จึงวางกรอบประเด็นนี้แตกต่างออกไป อย่างไรก็ตาม จากคำกล่าวของบรรณาธิการ ปรัชญ์ ฐิวนารมย์ ทีมผู้สื่อข่าวสามคนของนักข่าวสิ่งแวดล้อม กำหนดให้จัดลำดับความสำคัญของการรายงานข่าวเกี่ยวกับการกำหนดกรอบและหัวข้อที่สื่อกระแสหลักกล่าวถึงน้อยกว่า ซึ่ง “สมควรได้รับความสนใจในกันที่ได้มากกว่า” การรายงานข่าวเกี่ยวกับถ่านหินของนักข่าวสิ่งแวดล้อม มักใช้กรอบผลกระทบต่อนโยบาย เพื่อหารือเกี่ยวกับการคัดค้านของชุมชนต่อโครงการถ่านหินโดยเฉพาะ มากกว่าความเสี่ยงทั่วไปของการพัฒนาถ่านหินโดยรวม ผมจะพูดถึงกรอบนี้ในภายหลังในการวิเคราะห์

นโยบายไม่ใช้ถ่านหิน แสดงให้เห็นถึงการสร้างภาพพจน์ที่ดีสำหรับรัฐบาลและบริษัทต่าง ๆ

ในสำนึกข่าวกระแสหลักของไทย ไม่เพียงแสดงให้เห็นว่าถ่านหินอาจก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศและปัญหาอื่น ๆ ทางสิ่งแวดล้อมเท่านั้น จากการวิเคราะห์การวางกรอบ เราพบว่าความกังวลเรื่องชื่อเสียงปะปนอยู่ใน 15 บทความที่เสนอข่าวเกี่ยวกับรัฐบาลหรือบริษัทต่าง ๆ ที่ควบคุมการผลิตถ่านหิน

เจ็ดจากบทความเหล่านี้อยู่ในหมวดหมู่ “ข่าวรอบโลก” และใช้คำมั่นสัญญาที่ประกาศในการจัดงานในต่างประเทศ เพื่อกำหนดกรอบความมุ่งมั่นของรัฐบาลไทยในการลดการปล่อยมลพิษ คุณอนพิน ยิ่งยงพัฒนาบรรณาธิการ ไทยรัฐออนไลน์ กล่าวว่านอกจากข่าวธุรกิจแล้ว โดยทั่วไปผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการมักรายงานข่าวในประเด็นด้านพลังงานน้อยครั้งกว่า เนื่องจากความสนใจในหมู่สาธารณชนมีเพียงจำกัด อย่างไรก็ตาม กิจกรรมระดับโลก เช่น วันคุ้มครองโลก เปิดโอกาสให้นักข่าวได้พูดคุยกับการปล่อยก๊าซคาร์บอนจะส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงของประเทศไทยในเวทีนานาชาติได้อย่างไร

ไทยรัฐและเดอะสแตนดาร์ด รายงานคำปราศรัยของ António Guterres เลขาธิการสหประชาชาติ ที่เรียกร้องให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หยุด “เสพติดการใช้ถ่านหิน” ที่เชื่อว่าก่อให้เกิดภัยธรรมชาติในภูมิภาค **บทความ**โดยไทยรัฐมีบทสรุปรายงานของกรีนพีซ ที่เน้นให้เห็นว่าโรงไฟฟ้าถ่านหินเป็นสาเหตุหลักในการปล่อยอนุภาค PM2.5 ที่เป็นอันตรายในประเทศไทย ใน**รายงาน**ฉบับหนึ่งของกรุงเทพธุรกิจ ระบุว่ามีการกล่าวถึงถ่านหินหลังจากสามจังหวัดภาคใต้ของไทยได้รับการจัดอันดับจากนานาชาติ ให้เป็นพื้นที่ที่มีอากาศสะอาดที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บทความเกี่ยวกับถ่านหินกว่าร้อยละ 60 ใช้กรอบทางจริยธรรม เพื่อแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับถ่านหินว่าขาดความรับผิดชอบต่อสังคม คำมั่นเกี่ยวกับการต่อต้านถ่านหินของรัฐบาลและบริษัทเอกชนถูกวางกรอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนโฉมหน้าเป็นองค์กรสีเขียวและทันสมัย แม้ว่าทางเลือกอื่นนอกเหนือจากถ่านหินอาจไม่จำเป็นต้องมีปริมาณคาร์บอนน้อยกว่าก็ตาม บทความของสื่อเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า บริษัทและหน่วยงานของรัฐมองว่าการเลิกใช้ถ่านหินจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของตน เดอะสแตนดาร์ด **รายงานเกี่ยวกับวิธี**ที่บ้านปู ซึ่งเป็นผู้ผลิตถ่านหินรายใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ได้เปลี่ยนแบรนด์โดยใช้คำขวัญใหม่ที่ว่า “เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและชาญฉลาดยิ่งขึ้น” ซึ่งมาพร้อมกับแผนธุรกิจใหม่ที่ลดการใช้ถ่านหินจากร้อยละ 70 เหลือร้อยละ 40 ของธุรกิจของบริษัท และลงทุนในพลังงานแสงอาทิตย์

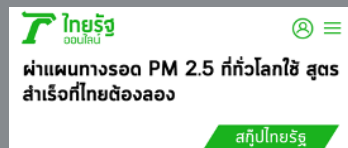
สม็อก อากาศเป็นพิษผลิตชีพคน - Great Smog of London

วิทยากร

5 n.w. 2562 - 22:38 u.

Great Smog of London - กรด สม็อก ออฟ ลอนดอน

ภาพเบื้องหน้าที่เต็มไปด้วยฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM 2.5 ที่มีสารพิษซ่อนเร้นอยู่ภายใน หากว่ากัน

ตัวอย่างบทความเกี่ยวกับถ่านหินที่ตีพิมพ์ในข่าวสด เดอะสแตนดาร์ด และไทยรัฐ ตามลำดับ

นักเคลื่อนไหวของกรีนพีซเข้าร่วมประท้วงต่อต้านจากการใช้พลังงานถ่านหินที่
กระถรวงพลังงานของไทยในกรุงเทพ (Reuters/Adobestock)

ในขณะเดียวกัน**รายงาน**ของสำนักข่าวสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวถึงแผนพัฒนาพลังงานของรัฐบาลไทยในปี 2561 ซึ่งมีเป้าหมายที่จะลดการผลิตถ่านหินจากเดิมร้อยละ 18 ให้เหลือร้อยละ 12 ของการผลิตพลังงานแบบผสมผสาน บทความนี้อธิบายว่า การลดการใช้ถ่านหินเป็นความมุ่งมั่นของรัฐบาลที่มีต่อข้อตกลงปารีส โดยไม่ต้องพึ่งพาน้ำมันและก๊าซธรรมชาติอีกต่อไป

โครงการที่เกี่ยวข้องกับถ่านหินแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ของชุมชน

บทความที่สามารถกล่าวถึงผลกระทบเชิงลบของถ่านหินโดยมุ่งเน้นไปที่เฉพาะโครงการถ่านหิน ตรงกันข้ามกับสองบทความก่อนหน้านี้ที่กล่าวถึงนโยบายถ่านหินโดยทั่วไป จากการวิเคราะห์ ผมพบว่าสำนักข่าวสิ่งแวดล้อมและสำนักข่าวกระแสหลัก ข่าวสดและไทยรัฐใช้กรอบผลกระทบต่อมนุษย์ในบางบทความ เพื่อนำเสนอความกลัวและการต่อสู้กับโครงการที่เกี่ยวข้องกับถ่านหินของชุมชนในท้องถิ่น บทความเกี่ยวกับการต่อสู้ของชุมชนแปดเรื่อง ซึ่งประกอบด้วยรายงานที่เกี่ยวข้องกับถ่านหินร้อยละ 22 แสดงให้เห็นถึงเหมืองถ่านหินและโรงไฟฟ้าถ่านหิน ว่าเป็นสาเหตุให้ประชาชนรวมตัวกันต่อสู้เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของชุมชน พวกเขาอ้างกล่าวถึงการเรียกร้องของประชาชนให้ระงับ **โครงการเหมืองถ่านหินในภาคเหนือของประเทศไทย** และขอให้**ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายของรัฐ**

สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม **รายงาน**พาดหัวข่าวว่า “ศาลไทยเพิกถอนใบอนุญาตเหมืองถ่านหินบ้านเฮงหลังจากมีการต่อต้านในพื้นที่นาน 10 ปี” บ่งบอกถึงชัยชนะของชุมชนในภาคเหนือของประเทศไทยที่มีต่อบริษัทเหมืองถ่านหิน หลังจากศาลไทยพิพากษาให้เพิกถอนใบอนุญาตการทำเหมืองของบริษัท เนื่องจากการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมมีไม่เพียงพอ เรื่องนี้อ้างอิงจากรายงานขององค์กรเอกชน (NGO) เกี่ยวกับคำตัดสินของศาล และการเบิกความที่ทนายความด้านสิ่งแวดล้อมนำเสนอ จากคำกล่าวของคุณปรัญญ์ บรรณารักษ์สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม ระบุว่า การเคลื่อนไหวของผู้คนที่ต่อต้านโครงการที่เกี่ยวข้องกับถ่านหิน สมควรรายงานข่าวเนื่องจากเกี่ยวข้องกับวาระการประชุมด้านสิ่งแวดล้อมของสำนักข่าวและ “เป็นเรื่องราวที่ผู้คนควรรับทราบ”

ในขณะเดียวกัน **ข่าวสด ลงบทความ** โดยพาดหัวว่า “พรรคฝ่ายค้านรับฟังชาวบ้านอภัยแสดงความวิตกกังวลต่อปัญหาที่ดินและสิ่งแวดล้อมอันเป็นผลมาจากเหมืองถ่านหิน” อ้างถึงชุมชนในท้องถิ่นที่ต่อสู้กับโครงการเหมืองถ่านหินอีกแห่งในภาคเหนือของไทย เรื่องราวดังกล่าวกลายเป็นเรื่องการเมืองที่ชุมชนต่อต้านเหมืองถ่านหิน โดยกล่าวถึงสมาชิกพรรคฝ่ายค้านที่ไปเยี่ยมผู้ประสบความเสียหายด้านสิ่งแวดล้อมจากโครงการเหมืองถ่านหิน

ก๊าซธรรมชาติถูกวางกรอบให้เป็นทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าถ่านหิน

แม้ว่าการวิเคราะห์ของผมไม่ได้มุ่งเน้นที่เรื่องราวของน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ แต่จากการวิเคราะห์การวางกรอบของผม ทำให้สังเกตเห็นว่าการกล่าวถึงเชื้อเพลิงฟอสซิลทั้งสองชนิดนี้ว่าเกี่ยวข้องกับถ่านหินในบางครั้ง บทความ 8 เรื่องหรือเกือบร้อยละ 22 ของบทความเกี่ยวกับถ่านหินทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าก๊าซธรรมชาติเป็นตัวเลือกที่สะอาดกว่าถ่านหิน และสนับสนุนให้เปลี่ยนการใช้พลังงานไปเป็นก๊าซธรรมชาติมากขึ้น **ไทยรัฐ พาดหัวข่าวบทความว่า** “โรงไฟฟ้าทุกโรงของ GULF จะลดมลพิษทางอากาศ โดยเลือกใช้ก๊าซธรรมชาติเท่านั้น” วางกรอบว่าก๊าซเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในบทความนี้ คุณสาริษฐ์ รัตนาวะดี ซีอีโอของ GULF Energy Development ซึ่งเป็นผู้ผลิตพลังงานรายใหญ่อันดับสามของประเทศไทย กล่าวถึงนโยบายใหม่ในการไม่ใช้ถ่านหิน

มุมมองทางอากาศของโรงไฟฟ้าถ่านหินแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ประเทศไทย
(Tavarius /Shutterstock)

ของบริษัท ซึ่งเกิดขึ้นจาก “การคัดค้านของประชาชน และการเรียกร้องเชิงวิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงกันกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” คุณสาธิตเน้นย้ำว่าเขาตัดสินใจยกเลิกการใช้ถ่านหินโดยสิ้นเชิง แม้ว่าจะมีเทคโนโลยีการกำเนิดไฟฟ้าจากถ่านหินที่ “เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม” มากขึ้นก็ตาม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้บริษัทของเขาเป็นองค์กรที่รับผิดชอบต่อสังคม แม้ว่าจะมีความเชื่อมโยงระหว่างการลดก๊าซเรือนกระจกกับการปล่อยก๊าซมีเทน ซึ่งเป็นก๊าซเรือนกระจก เพิ่มขึ้น มีส่วนทำให้เกิดภาวะโลกร้อน รวมถึงอาจเกิดปัญหาล้างแวล้อมที่เกี่ยวข้องกับการขุดเจาะแบบแฟร็กกิ้ง

บทความของกรุงเทพธุรกิจ ที่รายงานเกี่ยวกับบ้านปู ผู้ผลิตและจัดจำหน่ายถ่านหินรายใหญ่ที่สุดของไทย มีแผนการลงทุนในก๊าซธรรมชาติที่สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามลดการใช้ถ่านหิน เพื่อให้ “เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม” บทความนี้ยังอ้างถึงปัจจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เช่น นโยบายเกี่ยวกับถ่านหินที่ไม่สอดคล้องกับรัฐบาล สงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน และการลดความต้องการถ่านหินในจีน

บางบทความระบุว่าพลังงานถ่านหินเป็นสิ่งจำเป็นและ “เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม”

แม้ว่าสื่อมวลชนจะรับทราบเกี่ยวกับถ่านหินในเชิงลบอย่างกว้างขวาง แต่การวิเคราะห์การวางกรอบของบทความแสดงให้เห็นว่ามีบทความเพียงส่วนน้อยเพียง 7 จาก 37 บทความเกี่ยวกับถ่านหินที่กล่าวถึงแหล่งพลังงานนี้ในแง่บวก บทความเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าแหล่งที่ยั่งยืนขาดความหลากหลาย: ทั้งหมดล้วนมาจากมุมมองที่เป็นแหล่งข่าวของรัฐและรัฐวิสาหกิจ เช่น กฟผ. และ ปตท. บริษัทมหาชนยักษ์ใหญ่น้ำมันและก๊าซธรรมชาติที่รัฐเป็นเจ้าของ ในบทความเหล่านี้ ไม่มีมุมมองที่สำคัญเกี่ยวกับถ่านหิน มีเพียงคำแถลงของรัฐบาลเกี่ยวกับความจำเป็นในการใช้ถ่านหินเท่านั้น

จากบทความเกี่ยวกับถ่านหินที่เป็นเชิงบวก 7 บทความ มีสองเรื่องที่เป็นความคิดเห็นของ *ไทยรัฐ* ที่คอลัมนิสต์มองว่าถ่านหินเป็นสิ่งจำเป็นที่ยังคงมีส่วนช่วยอย่างมากในการผลิตพลังงานโดยรวมของประเทศไทย หนังสือพิมพ์ *ไทยรัฐ* ฉบับหนึ่งพาดหัวข่าว **แสดงความคิดเห็น** ไว้ในหัวข้อ “แนวโน้มพลังงานโลก” เขียนขึ้นจากประสบการณ์ของคอลัมนิสต์ระหว่างการเดินทางไปยังกลุ่มประเทศนอร์ดิกที่จัดขึ้นโดย ปตท. คอลัมนิสต์เขียนเรื่องราวไว้น่าสนใจ โดยกล่าวว่าแม้รัฐบาลฟินแลนด์จะตัดสินใจเลิกใช้พลังงานถ่านหินภายในปี 2572 แต่โรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินยังมีความจำเป็นในช่วงเปลี่ยนผ่าน และดำเนินการได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ไม่มีการกล่าวถึงว่าโรงไฟฟ้าถ่านหินเลิกในต้นปี 2019 ในภาคเหนือของประเทศไทยก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ และศาลไทยสั่งให้ กฟผ. ผู้ดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นบริษัทผลิตไฟฟ้าของรัฐ **จ่ายเงินชดเชยให้ผู้เสียหาย 131 ราย**

ขณะเดียวกัน **รายงาน**ของกรุงเทพธุรกิจ เกี่ยวกับเหมืองแม่เมาะระบุว่า แม้โรงงานแห่งนี้จะต้องปิดตัวลงภายใน 30 ปี แต่รัฐบาลกำลังสร้างโรงงานใหม่เพื่อทดแทน บทความนี้บอกเป็นนัยว่าการมีโรงไฟฟ้าทดแทนเป็นสิ่งจำเป็น จนกว่าเหมืองถ่านหินแม่เมาะจะยุติการดำเนินการ ในบทความเดียวกันนี้ ได้นำเสนอภาพทอ้งเกี่ยวแม่เมาะ โดยเป็นงานสำหรับครอบครัว เพื่อแนะนำผู้มาเยี่ยมชมโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินที่ “เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม”

รายงานของ *ข่าวสด* ยังนำเสนอถึงการทดแทนโรงไฟฟ้าแม่เมาะด้วยโรงไฟฟ้าถ่านหินแห่งใหม่ว่า “เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม” เนื่องจากใช้เทคโนโลยีขั้นสูง อย่างไรก็ตาม บทความเหล่านี้เป็นเพียงกลุ่มน้อย

เห็นได้ชัดเจนว่าสื่อไม่ได้มองว่าถ่านหินเป็นทางออกที่ดีสำหรับปัญหาความต้องการพลังงานของประเทศไทย บทความบางเรื่องอ้างที่มาจากแหล่งข่าวในรัฐบาลที่สนับสนุนถ่านหินที่ “สะอาด” แต่ส่วนใหญ่กล่าวถึงสังคมไทยที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล นักวิชาการ ผู้นำทางธุรกิจ และประชาชน เพื่อเรียกร้องให้ลดถ่านหินและยุติการใช้ในที่สุด

แหล่งพลังงานหมุนเวียนแสดงให้เห็นว่า “สะอาด” และเป็น “หนทางสู่ความมั่นคงด้านพลังงาน”

ดังที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ บทความเกี่ยวกับพลังงานทั้งหมดมีจำนวนมากถึง 276 เรื่องหรือร้อยละ 81 ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกล่าวถึงแหล่งพลังงานหมุนเวียน เช่น แสงอาทิตย์ ลม ชีวมวล และพลังน้ำ ในบทความเหล่านี้ ร้อยละ 79 กล่าวถึงพลังงานหมุนเวียนในเชิงบวก อย่างไรก็ตาม หากไม่รวมบทความเกี่ยวกับไฟฟ้าพลังน้ำ 85 เรื่อง ผลคือร้อยละ 93 ของบทความที่เหลือจะแสดงมุมมองเชิงบวกอย่างมากต่อแหล่งพลังงานหมุนเวียนอื่น ๆ โดยแสดงให้เห็นว่ามีส่วนทำให้มี “อนาคตที่สะอาด ยั่งยืน และปลอดภัย” รัฐบาลยังใช้กรอบความมั่นคงด้านพลังงาน เพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นผู้นำพลังงานเชิงยุทธศาสตร์ และเป็นศูนย์กลางในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บทความของ *ไทยรัฐ* แสดงให้เห็นว่าพลังงานหมุนเวียนมีความสำคัญต่อความมั่นคงด้านพลังงานของไทย โดยระบุว่าต้นทุนการผลิตน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจะยังคงสูงขึ้น เนื่องจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน เนื่องจากประเทศไทยยังคงนำเข้าแหล่งพลังงานเหล่านี้จากต่างประเทศ บทความนี้กล่าวว่า พลังงานหมุนเวียนที่ครัวเรือนหรือชุมชนไทยสามารถสร้างขึ้นได้เองอาจเป็นทางเลือกที่ถูกกว่าและปลอดภัยยิ่งกว่าได้ บทความนี้อ้างถึงเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐบาล 2 คนรวมถึง ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนพลังงาน กล่าวว่าการใช้พลังงานหมุนเวียนจะช่วยตอบสนองความต้องการไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้นได้ ในขณะที่พลังงานแสงอาทิตย์เป็นแหล่งพลังงานซึ่ง “เป็นที่ต้องการ” มากที่สุด เนื่องจากค่าใช้จ่าย “ถูกกว่า” และ “เข้าถึงได้กับลักษณะภูมิประเทศของไทย” บทความนี้เน้นย้ำว่าพลังงานหมุนเวียนไม่เพียงแต่นำไปสู่อนาคตที่มั่นคงด้านพลังงานของประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นพลังงานที่สะอาดและยั่งยืนอีกด้วย

บทวิจารณ์การใช้พลังงานหมุนเวียนซึ่งมีน้อยมากจาก **รายงานข่าว**กรุงเทพธุรกิจ ซึ่งแสดงความกังวลว่าแผนพัฒนาพลังงานฉบับใหม่อาจประเมินความต้องการใช้ไฟฟ้าและการพัฒนาพลังงานหมุนเวียนไว้สูงเกินไป คุณวิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ ประธานเครือข่ายระบบนิเวศพลังงานสุ่มน้ำโขง กล่าวไว้ว่าการคาดการณ์นี้จะเพิ่มปริมาณการใช้ไฟฟ้าส่วนเกินที่มีอยู่แล้วจำนวนมาก ซึ่งเกิดจาก “ผลกระทบทางสังคมวิทยาและสิ่งแวดล้อม” อย่างไรก็ตาม ใน **บทความ**ของ *เดอะสแตนดาร์ด* คุณสนธิรัตน์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานกล่าวว่า แผนพลังงานฉบับปรับปรุงซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มพลังงานสำรองของประเทศไทย จะถูกนำมาใช้เพื่อทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพลังงานของภูมิภาค ช่วยให้สามารถขายไฟฟ้าให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านได้

ความคิดเห็นที่สนับสนุนพลังงานหมุนเวียนที่เขียนขึ้นระหว่างดูงานของสื่อ

จากการวิเคราะห์การวางกรอบ พบว่าความคิดเห็นซึ่งคิดเป็นเกือบร้อยละ 12 ของบทความเกี่ยวกับพลังงานหมุนเวียนทั้งหมด มาจากประสบการณ์ของนักข่าวระหว่างการเดินทางไปดูงานในต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาพลังงานหมุนเวียน การดูงานเหล่านี้ดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐวิสาหกิจหรือบริษัทของไทย เพื่อการตรวจสอบแผนพัฒนาพลังงานหมุนเวียนของเจ้าหน้าที่ไทยและสถานที่ในยุโรป

คอลัมน์นิสต์ของ*ไทยรัฐ*เขียนไว้ในบทวิจารณ์ 2 ตอนเรื่อง “ถึงเวลาแล้วหรือยังที่ประเทศไทยจะก้าวไปข้างหน้าด้วยการผลิตพลังงานหมุนเวียน” เล่าถึงประสบการณ์ของเขาจากการเดินทางไปสเปนและโปรตุเกสกับ กฟผ. คอลัมน์นิสต์เรียกการเปลี่ยนไปใช้แหล่งพลังงานหมุนเวียนว่า “หลีกเลี่ยงไม่ได้” เนื่องจากพลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิลสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากมาย **บทความ**แรกนำเสนอเพียงแหล่งข่าวเดียวคือ ผู้อำนวยการ กฟผ. โดยกล่าวถึงแผนโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานหมุนเวียนของรัฐบาล ในขณะที่เรื่อง **ที่สอง** กล่าวถึงสถานที่ต่าง ๆ ที่ไปเยี่ยมชมระหว่างการดูงาน เช่น สถานีพลังงานแสงอาทิตย์ลอยน้ำ และโรงไฟฟ้าพลังงานจากขยะ ทั้งสองเป็นโครงการริเริ่มที่รัฐบาลไทยกำลังผลักดันให้เกิดขึ้นในไทย

หลังจากการเดินทางในครั้งเดียวกันไปยังประเทศสเปนและโปรตุเกสกับ กฟผ. ผู้สื่อข่าว*ข่าวสด* ได้เขียน**รายงาน**โดยพาดหัวว่า “กฟผ. เตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนมาใช้พลังงานหมุนเวียนโดยใช้ ‘พลังงานแสงอาทิตย์-ลม-ขยะ’” ซึ่งเห็นว่าประเทศไทยสามารถใช้รูปแบบการผลิตพลังงานหมุนเวียนแบบผสมผสานและระบบกักเก็บพลังงานแสงอาทิตย์ได้ โดยใช้รุ่นที่ประเทศในยุโรปกำลังใช้กัน เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนผ่านทางพลังงาน

พลังงานแสงอาทิตย์และชีวมวลมีส่วนช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจในท้องถิ่น

การวิเคราะห์เทคโนโลยีพลังงานหมุนเวียนเฉพาะทางแสดงให้เห็นว่า แสงอาทิตย์เป็นแหล่งพลังงานหมุนเวียนที่ไม่ใช้พลังงานน้ำที่กล่าวถึงกันมากที่สุด โดยมีรายงานบ่อยกว่าห้าเท่าถึงสามเท่า คิดเป็นประมาณร้อยละ 60 ของบทความเกี่ยวกับพลังงานหมุนเวียนทั้งหมด ตามด้วยชีวมวลที่ร้อยละ 30 และลมที่ร้อยละ 10 พลังงานแสงอาทิตย์และชีวมวลนำเสนอโดยเจ้าหน้าที่ราชการ จากนั้นสื่อก็นำเสนอต่อ ทำให้เห็นถึงการส่งเสริมเศรษฐกิจแบบ “รากหญ้า” และ “หมุนเวียน” ของประเทศไทย มีการรายงานข่าวโครงการเซลล์แสงอาทิตย์บนหลังคามากกว่าโครงการไฟฟ้าชีวมวลในชุมชน ซึ่งน่าจะเป็นโครงการหลังที่ยังไม่เริ่ม ข่าวพลังงานแสงอาทิตย์ส่วนใหญ่นำเสนอประกาศของรัฐบาล ในขณะที่ส่วนที่เหลือจะเป็นแผนการของภาคเอกชนที่จะเข้าสู่ตลาด อย่างไรก็ตาม ชีวมวลอ้างอิงจากประกาศของรัฐบาลและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปิดตัวโครงการโรงไฟฟ้าชุมชนเท่านั้น

บทความ 88 เรื่องหรือมากกว่าร้อยละ 83 ของบทความเกี่ยวกับพลังงานแสงอาทิตย์ นำเสนอประกาศของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายพลังงานแสงอาทิตย์ของประชาชน ซึ่งเป็นโครงการที่ช่วยให้ผู้อยู่อาศัยมีรายได้จากการขายไฟฟ้าส่วนเกินให้รัฐบาล

ตัวอย่างเช่น *ไทยรัฐ* **ได้รายงาน**การพูดคุยเกี่ยวกับแผนการของรัฐบาลในการเพิ่มอัตราการซื้อพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อดึงดูดผู้เข้าร่วมโครงการมากขึ้น หลังจากที่โครงการก่อนหน้านี้ถูกสาธารณชนมองว่า “ไม่น่าสนใจ” สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม **รายงาน**บทสัมภาษณ์รองซีอีโอ บริษัท เสนาดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน) ที่ส่งเสริมแนวคิดเรื่อง “บ้านสีเขียว” โดยอ้างว่ามีการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์บนหลังคาอาคารที่อยู่อาศัยหลายพันหน่วย ซึ่งช่วยลดค่าไฟฟ้าในครัวเรือนได้

กรุงเทพธุรกิจ **รายงาน**โดยพาดหัวว่า “โรงไฟฟ้าชุมชนจะช่วยอัดฉีดเงิน 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐเข้าระบบเศรษฐกิจ” แสดงภาพพลังงานแสงอาทิตย์และชีวมวลผ่านโครงสร้างเศรษฐกิจ โดยกล่าวว่า จะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจในท้องถิ่น เนื่องจากชาวบ้านและบริษัทต่าง ๆ สามารถผลิต ใช้ และขายไฟฟ้าจากแหล่งเหล่านี้ได้ *เดอะสแตนดาร์ด* **รายงาน** การเยือนจังหวัดขอนแก่นทางภาค

โรงไฟฟ้าชีวมวลในประเทศไทย (Reuters/Adobestock)

คนงานแบกกระสอบข้าวโพดมุ่งสู่โรงงานชีวมวลที่แม่จอน จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย (Chomplearn/Shutterstock)

ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน เพื่อตรวจพื้นที่ที่คาดว่าจะดำเนินการสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวล รายงานอ้างคำพูดของเขาว่าโครงการนี้จะ “กำจัดความยากจนของชาวบ้าน” เนื่องจากช่วยสร้างรายได้จากการปลูกและขายพืชพลังงาน เช่น หนุ่ยเนเปียร์ ให้กับโรงไฟฟ้าในชุมชน

การลงทุนด้านพลังงานหมุนเวียนในต่างประเทศแสดงให้เห็นว่าได้ผลกำไร

จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณก่อนหน้านี้ ผมแปลกใจที่พบว่าร้อยละ 20 ของบทความเกี่ยวกับพลังงานของไทยเกี่ยวข้องกับปัญหา โครงการ และการลงทุนระดับภูมิภาค หนึ่งในกรอบบทความระดับภูมิภาคที่แพร่หลายมากที่สุดซึ่งคิดเป็นร้อยละ 34 ของบทความทั้งหมด เกี่ยวกับการที่บริษัทในไทยลงทุนในโครงการพลังงานแสงอาทิตย์และลมในเวียดนามซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านสำหรับชาว 4 แห่งใช้กรอบเศรษฐกิจและชาตินิยมในการสร้างภาพโครงการต่างๆ เช่น เป็นธุรกิจที่ “ทำกำไรได้” และ “น่าเชื่อถือ” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของบริษัทไทยในการเจาะตลาดประเทศอื่น ๆ บทความนี้ให้คำจำกัดความบริษัทต่าง ๆ เหล่านี้ว่า “ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี” และมี “ความพร้อมที่แข็งแกร่ง” สำหรับการลงทุนในภูมิภาค

อย่างไรก็ตาม บทความเกี่ยวกับภูมิภาคของ *กรุงเทพธุรกิจ* นับเป็นเกือบครึ่งของบทความทั้งหมด คุณปิยะพร บรรณธิการ กล่าวว่าเกิดจากกลุ่มเป้าหมายของสิ่งพิมพ์ ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยนักลงทุนและผู้ที่อยู่ในภาคธุรกิจที่สนใจการทำธุรกิจในระดับภูมิภาค บทความหลายเรื่องใช้กรอบคำนิยามทางจริยธรรมเชิงเศรษฐกิจ เพื่อหาข้อดีเกี่ยวกับโครงการพลังงานหมุนเวียนในต่างประเทศและแสดงให้เห็นว่าทำกำไรได้

กรุงเทพธุรกิจ รายงานด้วยพาดหัวว่า “ราคาหุ้นกลุ่มพลังงานหมุนเวียนแข็งแกร่ง ตรงข้ามกับเศรษฐกิจไทย” อ้างถึงบริษัทพลังงานชั้นนำ 3 แห่งและผลกำไร บทความนี้ใช้สถิติเพื่อแสดงให้เห็นถึงบริษัทพลังงานหมุนเวียนของไทยที่สร้างผลกำไรได้ดีกับการลงทุนในต่างประเทศ โดยแนะนำว่าบริษัทเหล่านี้เป็นผู้นำในธุรกิจพลังงานหมุนเวียนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่มีแหล่งข้อมูลอื่นที่มีมุมมองขัดแย้ง ทำให้บทความนี้มีมิติเดียว สิ่งพิมพ์ทั้งหมด ยกเว้นสำนักข่าวสิ่งแวดล้อม กล่าวถึงการเปิดตัวโรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ของ B.Grim บริษัทไทยในเวียดนาม สำนักข่าวทั้งสี่แห่งให้ความหมายว่าเป็น **โรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้** และพูดคุยกันว่าบริษัทไทยกลายเป็น **ผู้มีบทบาทสำคัญในภูมิภาคนี้** ได้อย่างไร

โครงการชีวมวลประสบกับการประท้วง พลังงานแสงอาทิตย์ถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับ “ความยั่งยืน”

เมื่อทั้งสองนี้เป็นเทคโนโลยีหมุนเวียนที่มีรายงานข่าวมากที่สุด พลังงานแสงอาทิตย์และชีวมวลจึงถูกสื่อมวลชนวิพากษ์วิจารณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่ร้อยละ 89 ของบทความที่เกี่ยวข้องกับชีวมวลถูกกล่าวถึงในเชิงบวกผ่านกรอบเศรษฐกิจ แต่ร้อยละ 11 ถูกมองในแง่ลบผ่านการต่อสู้ของชุมชน อย่างไรก็ตาม แทนที่จะใช้กรอบของรัฐบาลว่าเป็น “โรงไฟฟ้าชุมชน” รายงานข่าวเหล่านี้กล่าวถึงประเภทของพลังงานโดยตรง หลังจากผู้ประท้วงในพื้นที่ใช้ชื่อดังกล่าว

ไทยรัฐ รายงานพาดหัวข่าวว่า “ชาวบ้านสืบทอดประท้วง ‘โรงไฟฟ้าชีวมวล’ เนื่องจากกังวลผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” พูดถึงการประท้วงในท้องถิ่นต่อต้านโรงไฟฟ้าชีวมวลที่มีข่าวลือในจังหวัดทางภาคใต้ของไทย บทความดังกล่าวนำเสนอความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนและเจ้าหน้าที่อำเภอที่กล่าวว่าแผนดังกล่าวถูกยกเลิกไปแล้วหลังจากสาธารณชนต่อต้าน *ไทยรัฐ*

รายงานข่าว พาดหัวอีกเรื่องหนึ่งว่า “ชาวบ้านบ้านลาดประท้วงโรงงานสร้างพลังงานจากขยะ เพราะกังวลว่ามลพิษจะมีการดูดซึม” **รายงานข่าว** ของสำนักข่าวสิ่งแวดล้อมพาดหัวว่า “ชาวบ้านจังหวัดศรีสะเกษชุมนุมต่อต้านโรงไฟฟ้าชีวมวลที่เชื่อมโยงกับโรงงานน้ำตาล” กล่าวถึงการประท้วงต่อต้านชีวมวลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยฟังความเห็นของนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเท่านั้น

พลังงานแสงอาทิตย์ถูกนำเสนอใน *ไทยรัฐ* ในบทความที่ใช้กรอบสิ่งแวดล้อมระบุว่า “ไม่สะอาด” เนื่องจากทำให้เกิดปัญหาขยะเพราะเซลล์แสงอาทิตย์จะหมดอายุหลังจาก 20 ปี บทความดังกล่าวบรรยายถึงแผนของกระทรวงอุตสาหกรรมในการรับมือกับเซลล์แสงอาทิตย์ 620,000 ถึง 790,000 เซลล์ที่คาดว่าจะเลิกใช้งานในปี 2565 บทความนี้ใช้คำว่า “เร่งด่วน” เพื่ออธิบายการดำเนินการของรัฐบาล และอ้างถึงรองปลัดกระทรวงว่าเสนอแนวทางแก้ไขสองประการ นั่นคือ ส่งเซลล์แสงอาทิตย์ไปจัดการในโรงงานที่ต่างประเทศและฝังไว้ใต้ดิน นอกจากนี้เขายังกล่าวด้วยว่า คาดว่าจะมีการสร้างโรงงานรีไซเคิลเซลล์แสงอาทิตย์ 100 แห่งทั่วประเทศ เพื่อจัดการกับปัญหานี้

นักข่าวผลักดันให้รัฐบาลกำหนดนโยบายพลังงานให้โปร่งใสยิ่งขึ้น

ความกังขาที่ชัดเจนที่สุดเกี่ยวกับนโยบายและแผนการใช้พลังงานของรัฐบาลเกิดจากความคิดเห็นที่ลงใน *กรุงเทพธุรกิจ* โดยนักข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ญัฐนิชา ดอนสุวรรณ นักข่าวหลักสายพลังงานของสำนักข่าวหนึ่งในรายงานของเธอบรรยายถึงข้อกล่าวหาเรื่องการทุจริตของกระทรวงพลังงาน คุณสนธิรัตน์ สนธิจิรวงศ์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ยอมรับว่าเจ้าหน้าที่กระทรวงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการลอบบีบริษัทพลังงาน ญัฐนิชาระบุว่านโยบายของกระทรวงก่อนหน้านี้ถูกบางคนตราหน้าว่าเป็น “แค่” ที่แบ่งกันไม่ทัน ญัฐนิชาอ้างคำพูดของคุณสนธิรัตน์กับสื่อว่าเขา “จะไล่เจ้าหน้าที่ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทุจริตออกทั้งหมด” นอกจากนี้เธอยังเรียกร้องให้กระทรวงจัดทำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการเป็นแบบเปิด เพื่อให้แน่ใจว่าดำเนินการอย่างเป็นธรรม

บทความ อื่น ๆ ของญัฐนิชากล่าวถึงโครงการเซลล์แสงอาทิตย์บนหลังคาที่ได้รับการแก้ไข เนื่องจากโปรแกรมก่อนหน้านี้ไม่น่าสนใจมากนัก ทำให้บางคนตั้งคำถามกับรัฐมนตรีพลังงานสองคน คือ คุณสนธิรัตน์และคนก่อนหน้าเขา ในการออกแบบแผน อย่างไรก็ตาม บทความนี้ยังตั้งคำถามว่าราคาค่าไฟฟ้าใหม่ที่สูงขึ้น สำหรับโครงการเซลล์แสงอาทิตย์บนหลังคาในครัวเรือนเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไปหรือเฉพาะกลุ่มธุรกิจ

ญัฐนิชากล่าวว่าส่วนคอรัปชั่น (ความคิดเห็น) มีพื้นที่ให้เธออธิบายความเป็นมาและผลกระทบอันเกิดจากนโยบายและโครงการด้านพลังงานที่ไม่ได้กล่าวถึงในงานประจำของเธอ ในงานเขียนของเธอ เธอเลือกที่จะพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาพลังงานผ่านมุมมองของผู้บริโภค โดยระบุข้อดีข้อเสียและผลกระทบต่อชีวิตผู้คน ในขณะที่ผลักดันให้เกิดความรับผิดชอบของภาครัฐ ในขณะที่เธอต้องการ “สื่อสาร” ไปยังหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับประเด็นนโยบาย ซึ่งต้องคิดทบทวนอย่างมีวิจารณญาณ เตือนพวกเขาว่า “มีคนเฝ้าดูพวกเขาอยู่”

สรุปได้ว่า แม้สื่อไทยจะกล่าวอย่างมากกับพลังงานหมุนเวียนที่ไม่ใช่พลังงานโดยเฉพาะพลังงานแสงอาทิตย์และชีวมวล เนื่องจากในฐานะพลังงานของประเทศในอนาคต นักข่าวก็สะท้อนความกังวลของประชาชนว่าการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีเหล่านี้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมและโปร่งใสหรือไม่

มีการแสดงให้เห็นว่าพลังน้ำทำลายสิ่งแวดล้อมและสังคม

บรรยากาศการรายงานข่าวพลังน้ำในสื่อไทยแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับแหล่งพลังงานหมุนเวียนอื่น ๆ บทความเกี่ยวกับพลังน้ำส่วนใหญ่ (ร้อยละ 55) เกี่ยวข้องกับโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในลาวและจีนที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศในประเทศไทย ซึ่งอยู่ในตอนล่างของแม่น้ำโขง บทความร้อยละ 57 ที่รายงานเกี่ยวกับเขื่อนขนาดยักษ์ของประเทศเหล่านี้ในแง่ลบ โดยใช้กรอบความขัดแย้งและผลกระทบต่อนุษย์ เพื่อแสดงให้เห็นว่าโครงการนี้เป็นการ “ทำลายล้าง” ความหลากหลายทางชีวภาพและการดำรงชีวิตของผู้คน สิ่งพิมพ์ทั้งหมดใช้คำว่า “เขื่อนจีน” และ “เขื่อนลาว” เพื่อเชื่อมโยงโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในลาวและจีนกับความแห้งแล้งเป็นประวัติการณ์ในแม่น้ำโขง ในปี 2562 หลังจากเขื่อนไซยะบุรีในลาวเริ่มผลิตกระแสไฟฟ้า และเขื่อนจิ่งหงในจีนก็เก็บน้ำไว้บางส่วนเพื่อการใช้งาน แหล่งที่มักถูกอ้างถึงได้แก่ คุณเพ็ญพร ติเทศน์ ผู้อำนวยการฝ่ายรณรงค์ในประเทศไทยและเมียนมาร์ของ NGO International Rivers, นิวัฒน์ รอยแก้ว แห่งกลุ่มอนุรักษ์เชียงของ และข้อมูลจาก CK Power ผู้ลงทุนและผู้สร้างเขื่อนไซยะบุรี

รายงานข่าวของกรุงเทพมหานคร พาดหัวว่า “ภัยพิบัติครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ของภูมิภาคแม่น้ำโขง” เผยแพร่เมื่อปลายเดือนกรกฎาคม 2562 หลังจากภูมิภาคแม่น้ำโขงประสบปัญหาภัยแล้งอย่างหนัก มีข้อมูลจาก 6 แหล่งได้แก่ นักวิชาการไทยที่ศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมในแม่น้ำโขงตั้งแต่ยุคสงครามเย็น นักรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานระหว่างรัฐบาล Mekong River Commission (MRC) กล่าวโดยอ้อมผ่านการค้นพบและแหล่งข้อมูลอื่น ๆ บทความดังกล่าวระบุว่าโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในลาวและจีนปิดกั้นแม่น้ำโขงไม่ให้ไหลสู่ท้ายเขื่อน ทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ และทำลายเศรษฐกิจในท้องถิ่น ทำให้แม่น้ำโขงจะ “ถูกคุกคามอย่างรุนแรง” ภายในปี 2583 นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่า MRC ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับ กิจกรรมของประเทศในลุ่มน้ำโขง เนื่องจากไม่มีอำนาจที่แท้จริงในการบรรเทาผลกระทบ เนื่องจากมีบทบาทเพียงการติดตามสถานการณ์ของแม่น้ำและให้คำแนะนำแก่รัฐบาลของประเทศในลุ่มน้ำโขง มีการอ้างคำพูดของผู้ชุมนุมคนหนึ่งว่า ไม่สามารถหยุดยั้งโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ แต่ “เราต้องหาข้อตกลงร่วมกันว่าจะเพิ่มงบประมาณอนุรักษ์เข้าไปในกรอบงานวิศวกรรมได้อย่างไร” เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบ

ข่าวสด รายงานข่าวเผยแพร่เมื่อต้นปี 2562 “ชาวบ้านริมโขงได้รับความเดือดร้อนอย่างหนักจากปัญหาน้ำท่วมนอกฤดูกาล เนื่องจากมวลน้ำที่ปล่อยออกมาจาก ‘เขื่อนลาว’” เกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานีของไทยบอกล่าถึงปัญหาพื้นที่เพาะปลูกถูกน้ำท่วม เนื่องจากระดับน้ำในแม่น้ำโขงเพิ่มสูงขึ้นอย่างกะทันหันติดต่อกันเป็นวันที่ 3 โดยชาวบ้านรายหนึ่งอ้างว่าเธอสูญเสียรายได้ไป 400 ดอลลาร์ บทความดังกล่าวอ้างถึงรายงานขององค์กรพัฒนาเอกชนในท้องถิ่นที่ระบุว่า นอกเหนือจากฝนที่ตกอย่างหนักแล้ว การปล่อยน้ำของเขื่อนทำให้เกิดน้ำท่วมหลายครั้งในประเทศไทยและลาว ซึ่งรองนายกรัฐมนตรีของลาวกล่าวว่า บริษัทเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำไม่จำเป็นต้องชดเชยผลกระทบจากอุทกภัย ทำให้เกิดผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอันเป็นผลมาจากโครงการดังกล่าว ซึ่งเป็น “ผลประโยชน์แอบแฝงสำหรับบริษัท [ต่างชาติ] ที่ได้รับสัมปทานร่วมดำเนินการสร้างเขื่อนกับรัฐบาลลาว” นี่เป็นบทความเรื่องเดียวที่กล่าวถึงบทบาทของหน่วยงานช่วยเหลือด้านการพัฒนา เช่น ธนาคารโลก ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย และธนาคารของไทยหลายแห่ง ที่ช่วยให้เงินกู้แก่บริษัทไฟฟ้าพลังน้ำ

ไฟฟ้าพลังน้ำเป็นปัญหาทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างจีน ประเทศในลุ่มน้ำโขง และสหรัฐอเมริกา

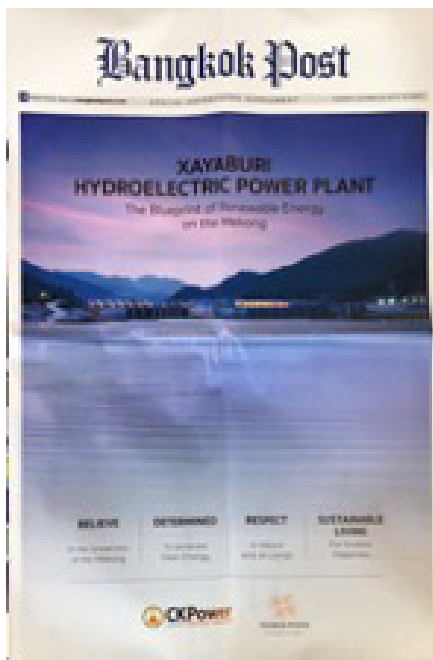
บทความเกี่ยวกับเขื่อนร้อยละ 18 กล่าวถึงคำว่า “เขื่อนจีน” ซึ่งเป็นคำกว้าง ๆ เพื่อวางกรอบไฟฟ้าพลังน้ำในแง่ภูมิรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับจีน ซึ่งมีการสร้างเขื่อนทางตอนบนของแม่น้ำโขง รวมถึงห้าประเทศในลุ่มน้ำโขง (เมียนมาร์ ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม) และสหรัฐอเมริกา **บทความในเดอะสแตนดาร์ด** ซึ่งเป็นคำแปลข่าวของสำนักข่าวเอเอฟพี รายงานว่า Mike Pompeo รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกาเตือนผู้นำชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่างการประชุมระดับภูมิภาคว่า จีนพยายามควบคุมแม่น้ำโขงผ่านการลงทุนสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ ซึ่งส่งผลให้เกิดความแห้งแล้งเป็นประวัติการณ์ในปี 2562 บทความกล่าวว่า Pompeo “ใช้โอกาสนี้เน้นถึง ‘ภัยคุกคาม’ จากการใช้น้ำโขงของจีน” บทความนี้แสดงให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกาและจีนพยายามต่อสู้เพื่ออิทธิพลของกันและกันในภูมิภาค

ข่าวสดรายงานถึงเครือข่ายชาวบ้านริมโขงที่เตรียมประท้วงหน้าสถานทูตจีนในกรุงเทพฯ และยื่นหนังสือขอให้ Xi Jinping ประธานาธิบดีประเทศจีน ทบทวนแผนจัดการน้ำที่ต้นแม่น้ำโขง นิวัฒน์ รอยแก้ว นักอนุรักษ์ท้องถิ่นกล่าวว่า ASEAN ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ควรกำหนดให้ประเด็นแม่น้ำโขงเป็นวาระหลักในการเจรจากับจีน บทความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเสียหายอันเกิดจากโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในแม่น้ำโขงที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและผู้คน โดยเป็นความขัดแย้งในระดับภูมิภาคระหว่างประเทศเล็ก ๆ กับมหาอำนาจในภูมิภาคอย่างประเทศจีน

การเดินทางของสื่อมวลชนและเนื้อหาประชาสัมพันธ์ของบริษัทไฟฟ้าพลังน้ำสร้างภาพลักษณ์ของโรงไฟฟ้าพลังน้ำที่ “เป็นเชิงบวก”

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์การวางกรอบของ พบว่า ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำยังคงสะท้อนความคิดเห็นให้ปรากฏในสื่อระดับชาติ จากบทความที่เกี่ยวข้องกับพลังน้ำทั้งหมดร้อยละ 31 แสดงให้เห็นถึงไฟฟ้าพลังน้ำในเชิงบวก ซึ่งบริษัทต่าง ๆ ที่มีมุมมองด้านเดียวคิดเป็นร้อยละ 63 CK Power จัดทริปพาสื่อมวลชนไปยังประเทศลาวในช่วงปลายเดือนกรกฎาคม เนื่องจากปัญหาภัยแล้งในลุ่มน้ำโขงถึงขีดสุด **รายงาน**ของ **ข่าวสด** ที่เขียนขึ้นจากการเดินทางพาดหัวว่า “CK Power ชี้แจงว่าเขื่อนไซยะบุรีไม่ใช่สาเหตุของภัยแล้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย” บริษัทนำเสนอว่าภัยแล้งเกิดจากผลกระทบของเอลนีโญ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งทำให้ปริมาณน้ำฝนในภูมิภาคน้อยลง บทความนี้ยังเผยแพร่คำกล่าวอ้างของบริษัทว่า เทคโนโลยีทางวิศวกรรมและระบบจัดการน้ำป้องกันผลกระทบเชิงลบต่อแม่น้ำได้ **ข่าวสด รายงาน**ซึ่งได้รับการได้ตีพิมพ์ภายใต้หัวข้อวิถีชีวิต นำเสนอให้เห็นถึงชีวิตที่ “ดี” ของชาวบ้านที่พลัดถิ่นเนื่องจากเขื่อนไซยะบุรี และแสดงให้เห็นว่าไฟฟ้าพลังน้ำนั้นสะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

คุณเพ็ญพร ติเทศน์ จากองค์กรแม่น้ำนานาชาติ (International Rivers) กล่าวว่าในวันเดียวกันกับที่เขื่อนไซยะบุรีเปิดให้บริการในวันที่ 29 ตุลาคม 2562 บริษัทต่าง ๆ ได้ลงโฆษณาบนหนังสือพิมพ์นำร่องอย่างน้อย 3 ฉบับ ได้แก่ **กรุงเทพธุรกิจ บางกอกโพสต์ และเดลินิวส์** พร้อมลงบทความโฆษณา ซึ่งเป็นโฆษณาที่มักมีลักษณะเหมือนบทความข่าว เกี่ยวกับการที่เขื่อนเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อชีวิตและการดำรงชีวิตของผู้คนที่พลัดถิ่นอันเกิดจากโครงการ

(เครดิต: เพ็ญสวส ดิเทศน์/International Rivers)

บริษัทพลังงานพยายามโน้มน้าวกรอบของสื่อมวลชนผ่าน “บทความโฆษณา”

เกี่ยวกับประเด็นทั่วไปเรื่องความเป็นอิสระของสื่อ นักข่าวสิบคนที่ให้สัมภาษณ์สำหรับงานวิจัยนี้กล่าวว่า บริษัทพลังงานกดดันทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อโน้มน้าวการรายงานข่าวของพวกเขา นักข่าวที่ไม่ต้องการเปิดเผยตัวตนกล่าวว่า บริษัทพลังงานบางแห่งลงโฆษณาในสิ่งพิมพ์ของเธอ และพานักข่าวเดินทางไปกับกริ๊ปสื่อมวลชน เพื่อให้ “นักข่าวยอมเขียนข่าวที่ไม่สำคัญหรือรายงานด้านเดียวเกี่ยวกับโครงการนี้”

คุณพรพิมล จากข่าวสด กล่าวว่า มีพื้นที่เพียง “เล็กน้อย” สำหรับการวิพากษ์วิจารณ์บริษัทพลังงาน ในกรณีที่บริษัทดังกล่าวซื้อหน้าโฆษณาบน ข่าวสด อย่างไรก็ตาม คุณพรพิมลกล่าวว่า เธอเชื่อว่าเนื่องจากงานของเธอจำกัดอยู่ที่การติดตามข่าวสารประจำวัน “จึงไม่มีอะไรต้องวิพากษ์วิจารณ์มากนัก แค่งานที่เจ้าหน้าที่บอกให้ทำ”

คุณอรพิน จากไทยรัฐ กล่าวว่า ปัญหาของภาคพลังงานในประเทศไทยคือการขับเคลื่อนเป็นไปด้วยการผูกขาด บริษัทขนาดใหญ่เหล่านี้สามารถจ่ายค่าบทความโฆษณาเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์โครงการของตนได้ คุณอรพินกล่าวว่า “นักข่าวต้องระมัดระวังการรายงานเรื่องที่สำคัญของบริษัทเหล่านี้ เพราะอาจส่งผลกระทบต่อรายได้ของ [สำนักข่าว] ที่ลดลงอยู่แล้ว” อย่างไรก็ตาม เธอกล่าวว่าสิ่งหนึ่งที่สามารถรักษาความซื่อสัตย์ของสื่อมวลชนคือ การแยกความแตกต่างระหว่างบรรณาธิการที่เป็นอิสระกับบทความโฆษณาออกจากกันอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้อ่านทราบถึงความแตกต่าง

คุณตติกานต์ เดชพงษ์ แห่งวอยซ์ทีวีกล่าวว่า เธอไม่ได้ถูกกดดันโดยตรง แต่บริษัทพลังงานขนาดใหญ่กดดันผ่านสมาคมนักข่าวเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักข่าว แล้วใช้สมาคมดังกล่าวเป็นช่องทางการสื่อสาร เพื่อเผยแพร่ข้อโต้แย้งต่อคำวิพากษ์วิจารณ์บางเรื่อง

โควิด-19 ทำให้ไม่มีการรายงานข่าวถ่มหินและพลังงานหมุนเวียนกดดันกรอบความมั่นคงด้านพลังงาน

หัวข้อสุดท้ายที่ผสมผสานในการวิเคราะห์คือโควิด-19 จะส่งผลกระทบต่อกรอบพลังงานในปี 2563 หรือไม่ หากพิจารณาจากความก่อนและหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าการระบาดใหญ่ส่งผลกระทบต่อปริมาณข่าวที่เกี่ยวข้องกับพลังงานโดยรวม ในช่วงเวลาหนึ่งเดือนของการเว้นระยะห่างทางสังคมอย่างเข้มข้นและการประกาศเคอร์ฟิวทุกคืนในเดือนเมษายนปี 2563 มีบทความเกี่ยวกับถ่มหินและพลังงานหมุนเวียนเพียงสามเรื่องจากสื่อทั้งห้า ซึ่งลดลงอย่างมากจากค่าเฉลี่ย 19 เรื่องต่อเดือน กลายเป็นเดือนเว้นเดือน

อย่างไรก็ตาม ก่อนและหลังเดือนที่สื่อถ่มหิน โควิด-19 ทำหน้าที่เป็นตัวเร่งการรายงานข่าวเพิ่มเติมด้วยกรอบการเปลี่ยนผ่านทางพลังงาน จากบทความด้านพลังงานทั้งหมด 14 เรื่อง (ร้อยละ 4) กล่าวถึงการระบาดใหญ่ โดยอ้างว่าโควิด-19 เป็นแรงจูงใจในการพัฒนาพลังงานหมุนเวียนมากขึ้นและบรรลุผลความมั่นคงด้านพลังงาน ไทยรัฐรายงานข่าว โดยอ้างถึงสมาชิกรัฐสภาไทยคนหนึ่งเรียกร้องให้รัฐบาลผลักดันการปฏิรูปภาคพลังงานในยุคหลังโควิด-19 เพื่อให้ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาแหล่งพลังงานนำเข้า แต่ใช้พลังงานหมุนเวียนที่ผลิตในประเทศเท่านั้น กรุงเทพธุรกิจ รายงาน โดยกล่าวถึงนโยบาย Energy Builds Thailand ของรัฐบาลไทยที่นำมาใช้ใหม่ ซึ่งสัญญาว่าโรงไฟฟ้าชุมชนและการผลิตพลังงานหมุนเวียนจะช่วยแบ่งเบาภาระทางเศรษฐกิจของประชาชนหลังจากการแพร่ระบาดใหญ่ บทความนี้เรียกโครงการพลังงานหมุนเวียนของรัฐบาลว่า “แผนเร่งด่วน”

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ: คุณภาพของบทความ

การพึ่งพาแหล่งข้อมูลอย่างเป็นทางการและบริษัทเพื่ออธิบายเงื่อนไขด้านพลังงาน

จากการวิเคราะห์คุณภาพบทความด้านพลังงานร้อยละ 71 ของบทความเกี่ยวกับพลังงานที่เผยแพร่ในสื่อไทยทั้ง 5 แห่ง ได้อธิบายคำศัพท์เกี่ยวกับพลังงานไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม บทความส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80) ที่มีคำอธิบายอ้างถึงที่มาเพียงแหล่งเดียว โดยปกติจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นไปตามที่คาดการณ์ นักข่าวมักอ้างแหล่งข้อมูลเดียวกันนี้ เมื่อพยายามอธิบายคำศัพท์บางคำ และระบุบริบทในบทความ แนวโน้มดังกล่าวที่จะนำเสนอข่าวจากเพียงแหล่งเดียว ทำให้บทความส่วนใหญ่เป็นข่าวหนักที่มีผลกระทบต่อผู้คน

ครั้งหนึ่งของนักข่าวที่ให้สัมภาษณ์ในรายงานนี้ยอมรับว่า ประเด็นด้านพลังงานและคำศัพท์เฉพาะเป็นเรื่องยากที่จะทำความเข้าใจ เนื่องจากเชื่อมโยงกับประเด็นอื่น ๆ มากมาย ตั้งแต่เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ไปจนถึงธุรกิจ คุณณิชา เวชพานิช สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม ซึ่งรายงานข่าวประเภทต่าง ๆ ให้กับห้องข่าวเล็ก ๆ กล่าวว่าเธอมีหลักเสี่ยงข่าวพลังงานเพราะ “ไม่มีความรู้เพียงพอที่จะสำรวจระดับต่าง ๆ ทั้งหมด เพื่อให้ข่าวพลังงานมีข้อมูลรอบด้าน” บทความเกี่ยวกับพลังงานสามเรื่องของเธอเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวและการประท้วงด้านสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

สำหรับประเด็นเรื่องความเป็นกลางนั้น คุณณิชาแห่ง *กรุงเทพธุรกิจ* กล่าวว่า แม้บทความข่าวส่วนใหญ่จะนำเสนอแหล่งข่าวเดียว แต่วิธีที่สิ่งพิมพ์สร้างความสมดุลให้กับมุมมองคือการรายงานปัญหาผ่านโต๊ะข่าวที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเป็นสื่อที่เน้นเรื่องธุรกิจ จึงคาดว่ามุมมองทางธุรกิจจะโดดเด่นกว่าสื่ออื่น ๆ

จากข้อมูลของคุณณิชา ความท้าทายอีกประการหนึ่งที่นักข่าวไทยต้องเผชิญเมื่อรายงานประเด็นด้านพลังงาน คือการขาดแคลนข้อมูลและสถิติของรัฐบาลและบริษัทต่าง ๆ เช่น ต้นทุนน้ำมันที่นำเข้ายังคงไม่เปิดเผย ซึ่งทำให้การวิพากษ์วิจารณ์เรื่องราคาน้ำมันเชื่อเพลิงสูงมากขึ้น เนื่องจากไม่มีข้อมูลให้วิเคราะห์

คุณปณิศา เอมโอชา จากวอยซ์ทีวี เห็นด้วยว่าสถิติของรัฐบาลมีไม่เพียงพอและไม่มีการอัปเดต ในขณะที่เดียวกัน สำนักพิมพ์ขนาดเล็กและเน้นด้านสิ่งแวดล้อมอย่าง สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม ก็เป็นเรื่องยากที่จะมีโอกาสได้สัมภาษณ์ผู้บริหารบริษัทด้านพลังงาน โดยส่วนใหญ่ สื่อกระแสหลักที่มีผู้อ่านจำนวนมากสามารถสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือตัวแทนบริษัทได้หลายครั้ง แต่ดังที่กล่าวไว้ พวกเขาอาจจะแสดงให้เห็นถึงมุมมองที่เป็นทางการและไม่สำคัญ

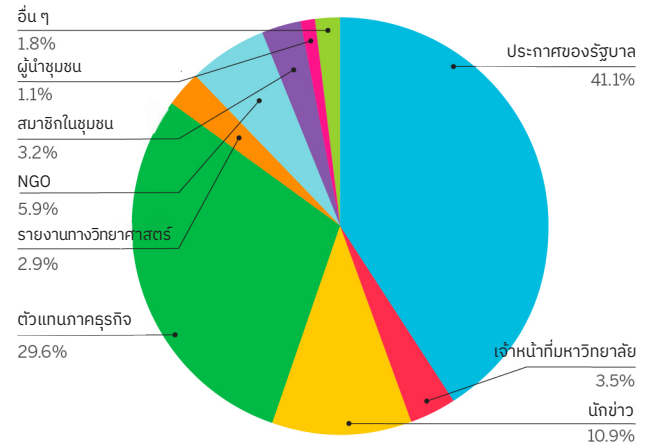
ในบทความเกี่ยวกับพลังงานไม่มีมุมมองที่สนใจความเป็นมนุษย์

นักข่าวแปดคนกล่าวว่า ข่าวด้านพลังงานยังไม่มีการรายงาน “อย่างถูกต้อง” โดยสำนักข่าวต่าง ๆ โดยเฉพาะนอกโต๊ะข่าวธุรกิจและการเมือง บทความที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์เพียงเรื่องเดียวที่มุ่งเน้นคือการต่อสู้ของชุมชนเกี่ยวกับโรงไฟฟ้า ยิ่งกว่าการมีส่วนได้ส่วนเสียในระยะยาวของพลเมืองทุกคนในการพัฒนาพลังงานคุณปิยพร แห่ง *กรุงเทพธุรกิจ* กล่าวว่าอาจเกิดจากวาระของสำนักข่าวที่ให้ความสำคัญกับ “ข่าวที่ขายได้” คุณปิยพรแสดงให้เห็นถึงภาคพลังงานที่ “ถูกมองข้าม” โดยอุตสาหกรรมข่าว แม้ว่าจะทำหน้าที่เป็นฐานสำหรับการเปลี่ยนแปลงไปสู่เศรษฐกิจใหม่และยั่งยืนมากขึ้น

ดูเหมือนว่าจะมีวงจรอุบาทว์ที่นักข่าวไม่เสียเวลาไปเขียนบทความเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับพลังงาน ซึ่งส่งผลให้ผู้อ่านรู้สึก “ไม่คุ้นเคย” กับหัวข้อนี้ ซึ่งจะ

ทำให้บทความด้านพลังงาน “ขาย” ไม่ได้ การวิเคราะห์บทความข่าวที่เกี่ยวข้องกับพลังงานพบว่ามียารายงานเพียงร้อยละ 25 ที่รวมความต้องการของผู้คนและชีวิตประจำวันไว้ในข่าว เทียบกับร้อยละ 45 ที่กล่าวถึงความขัดแย้งและการเคลื่อนไหว และร้อยละ 96 ที่นำเสนอเนื้อหาประกอบด้านเงินและการลงทุน

ประเภทของแหล่งข้อมูลหลักที่เสนอในข่าวพลังงานของประเทศไทย ซึ่งเผยแพร่ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2562 ถึง 31 กรกฎาคม 2563

คุณอรพิน จาก *ไทยรัฐ* กล่าวว่าสื่อควรแสดงในหลายวิธีให้เห็นว่าผู้คนมีส่วนร่วมกับการพลังงานได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้พลังงานส่วนบุคคลหรือเพื่อธุรกิจ เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนผ่านทางพลังงานอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้เธอยังแนะนำว่าควรเน้นข่าวเกี่ยวกับนวัตกรรมให้มากขึ้น เช่น ระบบกักเก็บพลังงานที่ผลิตจากพลังงานหมุนเวียน ในระดับส่วนบุคคลและพลังงานแสงอาทิตย์

หลังจากรูปแบบธุรกิจที่ใช้โฆษณาของสื่อหลายแห่งหยุดชะงักไป ซึ่งทำให้ต้องปิดโต๊ะข่าวด้านสิ่งแวดล้อม คุณปิยพรจาก *กรุงเทพธุรกิจ* กล่าวว่า เธอเชื่อว่าสื่อออนไลน์ที่ดำเนินการโดยกลุ่มนักเคลื่อนไหวในพื้นที่และนักข่าวพลเมืองสามารถเสนอทางเลือกในการรายงานปัญหาพลังงานได้อย่างไรก็ตาม พวกเขาให้ความสนใจกับปัญหาด้านพลังงานมากเพียงใด และแสดงให้เห็นประเด็นปัญหาด้วยวิธีใดนั้น อยู่นอกเหนือขอบเขตของการวิจัยในปัจจุบัน

นักเคลื่อนไหวฟ้องร้องโรงไฟฟ้าถ่านหินและการเผาถ่านหินที่ศาลจังหวัดสงขลา ประเทศไทย (Patani Stocker /Shutterstock)

การรายงานข่าวทางโทรทัศน์เรื่องการคัดค้านและเลื่อนโครงการถ่านหินในภาคใต้ของประเทศไทย: กรณีศึกษา

โดย วิรดา แซ่ลิ่ม (เวิลด์) สมาชิกโครงการ Climate Tracker

หลังจากพาดหัวข่าวเกี่ยวกับการประท้วงต่อต้านถ่านหินมานานหลายปี ในเดือนกุมภาพันธ์ 2561 เป็นจุดเปลี่ยนของการถกเถียงอย่างดุเดือดเรื่องถ่านหินในประเทศไทย เนื่องจากรัฐบาลตัดสินใจถอนตัว **จากโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินที่วางแผนไว้** ในจังหวัดกระบี่และสงขลาซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของไทย เนื่องจากสื่อโทรทัศน์มีบทบาทในการสื่อสารกับชาวไทยในวงกว้าง และสร้างพื้นที่อภิปรายสาธารณะเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐ งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่ามีการรายงานการอภิปรายเรื่องถ่านหินในช่องโทรทัศน์ไทยอย่างไร และเพื่อทำความเข้าใจถึงอิทธิพลที่อาจมีต่อการทำงานของนักข่าวและบรรณาธิการ

สื่อบางแห่งรายงานว่าได้รับการคัดเลือกจากห้าช่องสำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาและวาทกรรม: ได้แก่ ไทยรัฐทีวี, พีพีทีวีช่อง 36 และไทยทีวีสีช่อง 3 เป็นช่องเพื่อการพาณิชย์ที่มีชื่อเสียงในด้านข่าว, อสมท เป็นช่องทางเดียวของภาครัฐ, ไทยพีบีเอส เป็นช่องบริการกระจายเสียงสาธารณะ (PBS) ช่องเดียวในประเทศไทย ตัวอย่างที่เป็นสื่อบอกอากาศ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2558 ถึงกุมภาพันธ์ 2561 ซึ่งสามารถเข้าถึงข้อมูลย้อนหลังได้บนแพลตฟอร์มออนไลน์ของช่องต่าง ๆ เมื่อใช้คำว่า “ถ่านหิน” เป็นคำค้นหา ตัวอย่างทั้งหมดมาจาก

ข่าวภาคค่ำ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นรายการข่าวประจำวันที่สำคัญที่สุดรายการหนึ่งของทุกช่อง นักข่าวและบรรณาธิการแปดคนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตตัวอย่างสื่อบอกการวิจัย

หัวข้อและวาทกรรมในรายงานข่าวเน้นเรื่องความขัดแย้ง

ในช่วงเวลาที่ตรวจสอบก่อนการเลื่อนโครงการถ่านหินในเดือนกุมภาพันธ์ 2561 พบว่าความขัดแย้งเป็นหัวข้อและวาทกรรมหลักของการรายงานข่าวเกี่ยวกับปัญหาถ่านหินในช่องโทรทัศน์ที่เลือกทั้งหมด ตามที่นักข่าวให้สัมภาษณ์ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเพราะประเด็นปัญหาถ่านหินเกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวต่อต้านถ่านหิน ซึ่งนำโดยชาวบ้านในพื้นที่ที่ไม่ต้องการโรงไฟฟ้าถ่านหินในชุมชนของพวกเขา ดังนั้น นักข่าวจึงมักรายงานสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการเดินขบวน คำร้องขอ และความกังวลของผู้ประท้วง วิธีที่รัฐบาลตอบสนอง และความขัดแย้งระหว่างกลุ่มสนับสนุนถ่านหินกับกลุ่มต่อต้านถ่านหิน แทนที่จะรายงานเกี่ยวกับถ่านหินผ่านมุมมองของการเปลี่ยนแปลง

วิรดา แซ่ลิ่ม

วิรดา แซ่ลิ่ม เป็นนักข่าวอิสระด้านมัลติมีเดียที่เคยทำงานเต็มเวลาให้กับทีวีช่องหนึ่งในกรุงเทพฯ ประเทศไทย เธอเพิ่งจบการศึกษาจาก University of Amsterdam ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ Erasmus Mundus Master ในด้านวารสารศาสตร์ สื่อ และโลกาภิวัตน์ มีความเชี่ยวชาญด้านสื่อและการเมือง

สภาพภูมิอากาศหรือเน้นประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก เนื่องจากความขัดแย้งมีลักษณะเด่น แหล่งข่าวจึงถูกนำเสนอและถูกสัมภาษณ์ไปตามนั้น เช่นกัน และพบรูปแบบเดียวกันนี้ ในสื่อที่เลือกมาทั้งหมด โดยการรายงานข่าวเน้นที่ผู้สนับสนุนต้านหินและผู้ต่อต้านต้านหิน ภายใต้กรอบหลักของการเน้นความขัดแย้ง พบห้วงวาทกรรมหลักในการนำเสนอมุมมองเกี่ยวกับปัญหาค้านหินจากรายการทีวีที่เลือกมา รายงานข่าวบางส่วนใช้มากกว่าหนึ่งวาทกรรม

วาทกรรมแรกนำเสนอต้านหินในเชิงบวกว่า “ต้านหินเป็นทางออก” โดยใช้ข้อได้เปรียบทางเศรษฐกิจเป็นข้อโต้แย้งหลัก ร้อยละ 33 ของรายงานข่าวที่เลือกมาใช้วาทกรรมนี้ โดยระบุว่าต้านหินเป็นแหล่งพลังงานราคาถูกที่สุด สามารถช่วยประกันความมั่นคงด้านพลังงาน และโรงไฟฟ้าต้านหินจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในท้องถิ่นที่โรงไฟฟ้าจะถูกก่อตั้ง วาทกรรมที่สองซึ่งพบร้อยละ 20 ของรายงานข่าว คือ “ต้านหินไม่เป็นอันตราย” วาทกรรมนี้ ถูกใช้เพื่อตอบโต้ข้อโต้แย้งของประชาชนที่รับรู้เกี่ยวกับโรงไฟฟ้าต้านหินในแง่ลบ เนื่องจากการพาดหัวข่าวอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของชุมชนในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงไฟฟ้าเชื้อเพลิงลิกไนต์ขนาด 2,400 เมกะวัตต์ ในวาทกรรมนี้ มีการใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อสื่อสารว่าโรงไฟฟ้าต้านหินแห่งใหม่จะไม่ส่งผลกระทบต่อ

สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากรัฐบาลจะใช้เทคโนโลยีที่ดีกว่าและใช้ถ่านหินที่ “สะอาด” จากรายงานข่าวในการศึกษาค้นคว้านี้ พบว่าทั้งสองวาทกรรมมักถูกนำเสนอควบคู่กัน

วาทกรรมที่สามคือ “ถ่านหินเป็นปัญหา” ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งนำเสนอผลกระทบของโรงไฟฟ้าถ่านหิน ว่าสามารถทำลายทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตของท้องถิ่นได้อย่างไร ร้อยละ 30 ของรายงานข่าวใช้การเล่าเรื่องแบบนี้ วาทกรรมที่สี่มุ่งเน้นที่ “ความขัดแย้งภายในชุมชน” รอบ ๆ โรงไฟฟ้าถ่านหิน โดยพบในกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 17.5

ท้ายที่สุด วาทกรรมที่ได้รับความนิยมมากที่สุดซึ่งนำเสนอคิดเป็นร้อยละ 65 ของรายงานข่าวเกี่ยวกับถ่านหิน คือ “ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐบาล” วาทกรรมนี้ มุ่งเน้นที่ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลในฐานะผู้สนับสนุนและพลเมืองในฐานะผู้ต่อต้าน โดยถูกใช้เพื่อรายงานเกี่ยวกับการประท้วงต่อต้านถ่านหิน และการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล รวมทั้งกระบวนการประเมินผลกระทบของโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน พบว่าจริยธรรมถูกใช้เป็นหนึ่งข้อโต้แย้งหลักในวาทกรรมนี้ โดยมีการนำเสนอว่ารัฐบาลควรรับฟังประชาชน และควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินให้ครอบคลุมมากขึ้น

ประสิทธิ์ชัย หนูเนวล ผู้นำนักเคลื่อนไหวจาก Protect Andaman from Coal Us: ทั่ววงการตัดสินใจของรัฐบาลที่อนุญาตให้ก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินขนาด 870 เมกะวัตต์ในจังหวัดกระบี่ ประเทศไทย (Tadchakorn Kitchaiphon/Greenpeace)

โครงสร้างของกองบรรณาธิการข่าว หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และมุมมองส่วนตัวของนักข่าวมีอิทธิพลต่อการรายงานข่าว

พบว่ามี การนำเสนอ มุมมองเชิงบวก เชิงลบ และเป็นกลางต่อเรื่องท่านหิน ในทุกช่องที่เลือกมา ในขณะที่ อสมท นำเสนอ มุมมองที่หลากหลาย สำนักข่าวอื่น ๆ โดยส่วนใหญ่มี สกิปที่มีแนวทางของตนเอง ไทยรัฐทีวีมี สกิปเรื่องท่านหินที่มี มุมมองเชิงบวกมากกว่าช่องอื่น คิดเป็นร้อยละ 68 ของ สกิปตัวอย่าง ร้อยละ 84 ของ สกิปจากพีพีทีวีเอชดี ช่อง 36 และร้อยละ 79 จากช่อง 3 ให้ความสำคัญกับความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชน พบ มุมมองต่อท่านหินที่เป็นกลางและในเชิงลบอย่างเท่า ๆ กันในการรายงานข่าวของไทยพีบีเอส ในขณะที่ สกิปที่มี มุมมองเชิงบวกนำเสนอเฉพาะวาทกรรมที่สนับสนุนท่านหิน (ท่านหินเป็นทางออก ท่านหินไม่เป็นอันตราย) สกิปทั้งหมดที่นำเสนอ มุมมองเชิงลบมีวาทกรรม “ท่านหินเป็นปัญหา” อยู่ใน การรายงานข่าวทั้งหมด

วิธีที่นักข่าวเลือกที่จะนำเสนอ สกิปโดยใช้วาทกรรมที่แตกต่างกัน อาจขึ้นอยู่กับบทบาทของกองบรรณาธิการ ความเชี่ยวชาญ กระบวนการรายงานข่าว และจุดยืนของนักข่าวในประเด็นท่านหิน เนื่องจากกองบรรณาธิการแต่ละทีมภายในองค์กรมีความสนใจเฉพาะ จึงมีแนวโน้มที่จะแสดงภาพสถานการณ์เดียวกันผ่าน มุมมองที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น อสมท ซึ่งนำเสนอ มุมมองที่หลากหลาย สกิปที่มี มุมมองเชิงบวกทั้งหมดออกอากาศในช่วงข่าวเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกัน นอกเหนือจากช่วงข่าวทั่วไป (สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี การเมือง) ตามแบบฉบับของฝ่ายข่าวแล้ว ไทยพีบีเอสยังมีโครงสร้างองค์กรที่แตกต่างกันเมื่อเทียบกับช่องอื่น ๆ คุณอรุณี อุดมโกศล บรรณาธิการข่าว อธิบายว่าบทบาทของทีมเธอสื่อสารวาระทางสังคมและนโยบายสาธารณะ ซึ่งเป็นหน่วยงานในแผนกข่าวของไทยพีบีเอสคือการสื่อสารเกี่ยวกับประเด็นซึ่งสะท้อนผ่านการนำเสนอ มุมมองความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐบาลและวาทกรรม “ท่านหินเป็นปัญหา” รวมทั้งการสัมภาษณ์แหล่งข่าวที่เป็นนักวิชาการเพื่อเสนอข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไข ปัญหาที่ชัดเจนในการรายงานข่าวของไทยพีบีเอสเสนักวิชาการที่เป็นแหล่งข่าวพร้อมข้อเสนอแนะที่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางแก้ไข (เช่น พลังงานหมุนเวียน และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ครอบคลุม เป็นต้น)

เมื่อกล่าวถึงความรู้และท่วงท่า คุณชฎารัตน์ โกะธนวนวัฒน์ อดีตนักข่าวไทยรัฐทีวี เล่าประสบการณ์เรื่องท่านหินเมื่อ กพพ. เชิญนักข่าวไทยไปดูโรงไฟฟ้าท่านหินที่ญี่ปุ่นเมื่อปี 2560 ปรากฏว่าถึงคิวเธอที่จะไปต่างประเทศ เธอจึงเดินทางไปญี่ปุ่นโดยไม่มีประสบการณ์เรื่องท่านหินมาก่อน คุณชฎารัตน์กล่าวว่า หากเธอมีข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาท่านหินมากกว่าในเวลานั้น เธอจะสามารถกำหนด มุมมองในการนำเสนอข่าวได้อย่างถูกต้องมากขึ้น และเสนอแนวคิดให้กับบรรณาธิการได้อย่างมั่นใจมากขึ้น แม้ มุมมองนี้สะท้อนผ่านความเห็นของคุณมนตรี อุดมพงษ์ นักข่าวจากช่อง 3 ประเทศไทย ซึ่งชี้ประเด็นว่านักข่าวไทยมักจะถูกขอให้รายงานข่าวประเด็นต่างๆ มากมาย ซึ่งส่งผลให้ขาดความเชี่ยวชาญ คุณมนตรีเสนอว่าบทเรียนและหลักสูตรต่างๆ จะเป็นประโยชน์สำหรับนักข่าว อย่างไรก็ตาม เขาระบุว่าควรเป็น “คนที่สามารถแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับท่านหินที่ไม่ใช่คนของรัฐบาล เป็นคนที่บอกเราเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าท่านหินได้โดยไม่มีวาระซ่อนเร้น”

ในที่สุดการศึกษานี้ก็พบว่าจุดยืนของนักข่าวเกี่ยวกับท่านหินสามารถมีส่วนสำคัญในการใช้บทความและ มุมมองในประเด็นปัญหา คุณอัฟนัน อับดุลเลาะ และคุณมนตรี อุดมพงษ์ นักข่าวจาก พีพีทีวีเอชดี ช่อง 36 และ ช่อง 3 ตามลำดับ ได้แลกเปลี่ยน มุมมองเดียวกันในประเด็นท่านหิน พวกเขาทั้งสองเป็นการส่วนตัวเกี่ยวกับการขาดข้อมูลที่ชัดเจนของรัฐบาล และการมีส่วนร่วมอย่าง

ครอบคลุมเมื่อพูดถึงโครงการพัฒนาที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนในพื้นที่ ส่งผลให้ สกิปมุ่งเน้นไปที่ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐบาลและการนำเสนอผ่านวาทกรรม “ท่านหินเป็นปัญหา” โดยปราศจากการนำเสนอ มุมมองเชิงบวกต่อท่านหิน

คุณไกร พรหมมี อดีตนักข่าวอาวุโสของไทยรัฐทีวี ซึ่งเป็นนักข่าวที่มีบทความสนับสนุนท่านหินมากกว่า กล่าวว่าเขาเชื่อว่าท่านหินเป็นแหล่งพลังงานที่จำเป็นสำหรับประเทศไทย เนื่องจากแนวคิดที่ว่าท่านหินเป็นปัญหาเป็น มุมมองที่ได้รับการนำเสนอมากในประเทศไทย ดังนั้น เขาคิดว่า การที่ผู้ชมจะได้รับข้อมูลอีกด้านหนึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ

ทีวีเชิงพาณิชย์: อิทธิพลทางการเงินและมุมมองของนักข่าว

งานวิจัยนี้ พบว่ามีการนำเสนอในเชิงโฆษณาในรายงานข่าวเกี่ยวกับท่านหิน และจุดยืนของกองบรรณาธิการและนักข่าวที่ทำงานในช่องทีวีเชิงพาณิชย์อาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับเนื้อหาที่ได้รับการสนับสนุน

คุณไกร พรหมมี เรียกสิ่งนี้ว่า “การทำงานร่วมกัน” เขาเป็นนักข่าวที่แสดง มุมมองสนับสนุนท่านหิน และเป็นผู้รับผิดชอบการผลิตรายงานข่าวให้ไทยรัฐทีวี ซึ่ง กพพ. ให้การสนับสนุน รายงานส่วนใหญ่นำเสนอ มุมมองเชิงบวกเกี่ยวกับท่านหิน เช่น ท่านหินเป็นวิธีแก้ปัญห และท่านหินไม่เป็นอันตราย

จากข้อมูลของคุณไกร การที่สปอนเซอร์ลดลงเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของช่องพาณิชย์ และการเพิ่มขึ้นของสื่อออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้ช่องพาณิชย์จำเป็นต้องยอมรับความร่วมมือในรูปแบบดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เขายืนยันว่าสปอนเซอร์ไม่ได้แทรกแซงการตัดสินใจของกองบรรณาธิการ ว่าควรรายงานประเด็นท่านหินทั้งหมดอย่างไร แม้ว่า สกิปตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ออกอากาศทางไทยรัฐทีวีจะมี มุมมองเชิงบวกต่อท่านหิน และให้เวลาแก่ผู้สนับสนุนท่านหินมากกว่า แต่ช่องก็มีรายงานข่าวบางชิ้นที่นำเสนอ มุมมองที่เป็นกลาง

ในขณะที่เดียวกัน คุณปิณฑร พรหมรุส บรรณาธิการข่าวสิ่งแวดล้อมของพีพีทีวีเอชดี ช่อง 36 กล่าวว่า การเลือกทำงานกับบริษัทและกองบรรณาธิการที่เหมาะสมกับจุดยืนส่วนตัวของเธอ นั้นเป็นสิ่งสำคัญ จากข้อมูลของคุณปิณฑร พีพีทีวีเอชดี ช่อง 36 เองก็มีหน่วยงานภาครัฐเป็นลูกค้าเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามกองบรรณาธิการข่าวสามารถพิจารณาได้ว่าข้อความที่ลูกค้าต้องการเผยแพร่จะส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของกองบรรณาธิการข่าวหรือไม่ จากนั้นจึงเจรจากับทีมการตลาดของช่อง เมื่อถามว่า ถ้าหาก กพพ. ซึ่งยังไม่เคยเป็นลูกค้าของพีพีทีวีเอชดี ช่อง 36 ต้องการสนับสนุนช่อง กองบรรณาธิการคิดเห็นอย่างไร คุณปิณฑรกล่าวว่า “หาก กพพ. ต้องการให้เราสื่อสารเกี่ยวกับพลังงานหมุนเวียน ก็อาจจะยอมรับได้ แต่ถ้าจะให้เราบอกว่า “ท่านหินคือพลังงานสะอาด” ก็จะขัดแย้งกับรายงานข่าวของเราในประเด็นการต่อต้านท่านหิน”

สรุปได้ว่า จากการศึกษา รายงานข่าวทางโทรทัศน์เกี่ยวกับท่านหิน นำไปสู่การเลื่อนโครงการของประเทศไทยในปี 2561 พบว่าความคิดเห็นส่วนบุคคลของนักข่าว กระบวนการรายงานข่าว และโครงสร้างขององค์กรและกองบรรณาธิการข่าวมีบทบาทต่อวิธีที่นักข่าวและบรรณาธิการทำงานให้กับช่องของภาครัฐ ช่องเชิงพาณิชย์ และ PBS ที่รายงานประเด็นท่านหิน การรายงานข่าวเกี่ยวกับท่านหินทางโทรทัศน์เน้นความขัดแย้งเป็นหลัก โดยมุ่งเน้นการอภิปรายระหว่างกลุ่มสนับสนุนกับกลุ่มต่อต้านท่านหิน ความขัดแย้งภายในชุมชนท้องถิ่นที่จะสร้างโครงการท่านหิน และความขัดแย้งระหว่างผู้ประท้วงต่อต้านท่านหินกับรัฐบาล

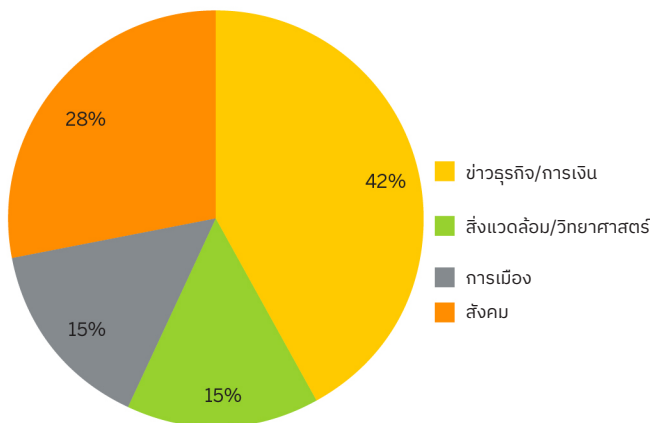
การเจาะลึกข้อมูลโครงการ โรงไฟฟ้าชุมชนจากพลังงานชีวมวลในประเทศไทย

โดย เกตนัสรี กศพลไพศาล สมาชิกโครงการ Climate Tracker

โครงการ Energy for All หรือที่เรียกกันว่า โครงการโรงไฟฟ้าชุมชน เป็นแผนงานของคณะรัฐมนตรี สนธิสัญญา อดิรัฐมนตรีกว่ากระทรวงพลังงาน เพื่อเพิ่มทรัพยากรหมุนเวียนในสัดส่วนแผนการผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย ภายในปี 2580 แผนดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยเฉพาะจังหวัดในภาคใต้ และเพิ่มอัตราการจ้างงานโดยส่งเสริมให้เกษตรกรขายขยะเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อนำไปใช้ในโรงงาน อย่างไรก็ตาม แผนดังกล่าวซึ่งคาดว่าจะผลิตไฟฟ้าได้ในปี 2563 ถูกเลื่อนออกไปบางส่วน เนื่องจากถูกคัดค้านจากชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่า เว็บไซต์สื่อกระแสหลักและสื่อทางเลือกของประเทศไทยรายงานข่าวเรื่องโรงไฟฟ้าชุมชนจากพลังงานชีวมวลอย่างไร รวมถึงมีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลกระทบต่อการรายงานข่าวดังกล่าว และส่งผลอย่างไร

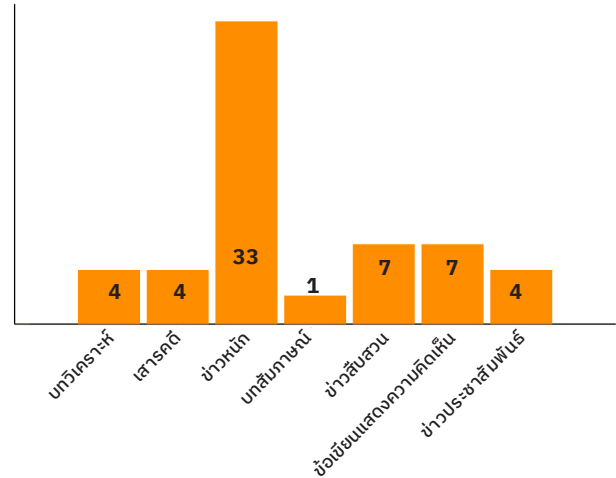
ในงานวิจัยนี้ได้เลือกบทความ 60 ชิ้นที่ตีพิมพ์ในเว็บไซต์ข่าว 6 แห่งตั้งแต่เดือนมกราคม 2562 ถึงสิงหาคม 2563 เว็บไซต์ 3 แห่งดังกล่าวคือ Manager Online, กรุงเทพธุรกิจ และประชาชาติธุรกิจ เป็นสำนักข่าวแบบดั้งเดิมและดำเนินงานในเชิงพาณิชย์จัดทำหนังสือพิมพ์ก่อนที่จะเพิ่มช่องทางออนไลน์ ส่วนเว็บไซต์อีก 3 แห่ง เป็นสื่ออิสระที่มีจุดเด่นและการถือแตกต่างกัน ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง (TCIJ) เป็นองค์กรสื่อที่ไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับสาธารณะ ไทยพับลิก้าเป็นองค์กรสื่อที่แสวงหาผลกำไรที่มีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบความโปร่งใสของรัฐบาลและภาคธุรกิจ อีสานเรคคอร์ด เป็นสำนักข่าวท้องถิ่นที่ไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งมุ่งเน้นประเด็นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นภูมิภาคที่สื่อกระแสหลักมักมองข้าม

สัดส่วนของบทความที่เลือกตามหน้าบทความ

บทความส่วนใหญ่นำเสนอโครงการโรงไฟฟ้าชีวมวลด้วยมิติเดียว

ในแง่คุณภาพของบทความ การศึกษาพบว่าบทความเกี่ยวกับพลังงานชีวมวลส่วนใหญ่จะไม่ซับซ้อนและรายงานผ่านมุมมองเดียว ไม่ว่าจะเป็นมุมมองทางเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม มีเพียง 13 จาก 60 บทความที่กล่าวถึงโรงไฟฟ้าชุมชนชีวมวลในหลายมิติ ในจำนวนนั้น 4 บทความเป็นข้อเขียนแสดงความคิดเห็น และ 3 บทความเป็นข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนเท่าที่ทราบ มีเพียง 7 บทความที่นำเสนอเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือการเปลี่ยนแปลงทางพลังงาน ส่วนที่เหลือเป็นข่าวหนัก โดยเน้นข้อความสำคัญจากการประชุมด้านพลังงานที่ตัวแทนฝ่ายธุรกิจหรือ กฟผ. จัดขึ้น

ประเภทของบทความ

สื่อกระแสหลักมองโครงการโรงไฟฟ้าชีวมวลว่าเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ชนบท ขณะที่สื่อทางเลือกมักนำเสนอปัญหา

โดยรวมแล้ว การศึกษาพบว่าบทความที่เกี่ยวข้องกับพลังงานชีวมวลถูกนำเสนอในหน้าข่าวธุรกิจหรือเศรษฐกิจมากที่สุด ในขณะที่มีเพียง 9 บทความเท่านั้นจากที่ได้รับคัดเลือก ที่นำเสนอในหน้าสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ พลังงานชีวมวลยังถูกสื่อเก่าและสื่อทางเลือกนำเสนอในมุมมองที่แตกต่างกัน

สื่อกระแสหลักรายงานเรื่องพลังงานชีวมวลในฐานะที่เป็นการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนสำหรับสังคมเกษตรกรรมที่ใช้พลังงานในปริมาณมาก ทั้งนี้พบการเล่าเรื่องในประเด็นดังกล่าว 2 รูปแบบหลักนี้

สำหรับการเล่าเรื่องแบบแรก พบว่ามี 19 บทความที่รายงานเรื่องโรงไฟฟ้าชุมชนจากพลังงานชีวมวลในฐานะที่เป็นประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย เศรษฐกิจชุมชน และเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากโครงการดังกล่าวสามารถสร้างงานใหม่ให้กับคนในชุมชน และประกันว่าพืชผลทางการเกษตรจะสามารถขายได้

ส่วนการเล่าเรื่องแบบที่สอง พบว่ามี 13 บทความที่รายงานว่าปัญหาความพิชที่เกิดจากการเผาในที่ที่การเกษตรจะลดลงด้วยการผลิตพลังงานชีวมวล ในแง่นี้ ธุรกิจทางการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมน้ำตาล ถูกทำให้เป็นธุรกิจที่มีจริยธรรมมากขึ้น โดยจะเห็นได้ว่าบทความเหล่านี้กล่าวถึงประโยชน์ของโครงการชีวมวลที่รับซื้อขยะทางการเกษตรจากเกษตรกร และช่วยหยุดการเผาในที่ที่การเกษตร

อย่างไรก็ตาม ในสื่อทางเลือกมี 14 บทความที่มีมุมมองต่อพลังงานชีวมวลว่าเป็นแหล่งที่มาของความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับนักลงทุนด้านพลังงาน รวมถึงรัฐบาล ทั้ง 14 บทความถูกนำเสนอใน 2 ชุดคำอธิบายหลัก ชุดคำอธิบายแรกนำเสนอพลังงานชีวมวลว่าเป็นสาเหตุของมลพิษทางอากาศและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการละเมิดสิทธิของชุมชน บทความบทความในงานศึกษาชิ้นนี้ มักตั้งคำถามว่าพลังงานชีวมวลเป็นพลังงานสะอาดจริงหรือไม่ เนื่องจากควันที่ปล่อยออกมาจากโรงไฟฟ้าบทความในอีสานเรคคอร์ด กล่าวถึงการขยายพื้นที่ปลูกอ้อยและความเป็นไปได้ที่ความต้องการชีวมวลจะมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการพลังงานซึ่งจะทำลายวิถีชีวิตชาวบ้านและมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น

ชุดคำอธิบายแบบที่สอง ซึ่งมักใช้โดย TCIJ คือความกังวลเรื่องการเพิ่มขึ้นของค่าไฟฟ้า เนื่องจากรัฐต้องอุดหนุนชีวมวลและพลังงานหมุนเวียนอื่นๆ มุมมองนี้มีความโดดเด่นมากขึ้นหลังจากเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 และส่งผลให้เศรษฐกิจหดตัว

ขาดความหลากหลายของแหล่งข่าวที่เลือกโดยผู้สื่อข่าว

การศึกษาครั้งนี้ ค้นพบว่าสำนักข่าวกระแสหลักและสำนักข่าวทางเลือกใช้และลำดับความสำคัญแหล่งข่าวอย่างแตกต่างกันเพื่ออ้างอิงในข่าวโครงการ Energy for All ในขณะที่สำนักข่าวกระแสหลักมักอ้างถึงแหล่งข่าวระดับสูง เช่น เจ้าหน้าที่ระดับสูงในกระทรวงพลังงาน อุตสาหกรรมพลังงานหมุนเวียน และสมาพันธ์เกษตรกรแห่งชาติ สำนักข่าวทางเลือกมักสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่นและนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยในพื้นที่ ซึ่งคุ้นเคยกับพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ข้อที่น่าสนใจคือ มีเพียง 9 จาก 60 บทความที่นำเสนอความคิดเห็นของผู้หญิง คนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกและผู้นำในชุมชน และถูกพูดถึงในสำนักข่าวอิสระเท่านั้น หกยี่สิบ ผลลัพธ์จากอีสานเรคคอร์ด อธิบายว่าเธอให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ผู้หญิงในพื้นที่มีส่วนร่วม และแสดงออกถึงข้อกังวลของพวกเธอเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับโรงไฟฟ้าชีวมวล

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลทางสถิติและวิทยาศาสตร์ถูกอ้างถึงใน 9 เรื่องที่เลือกเท่านั้น ประมาณครึ่งหนึ่งเป็นความคิดเห็นที่เขียนโดยนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงาน ปณิศา เอ็มโอชา นักข่าวจากวอยซ์ทีวี กล่าวว่าเธอยังขาด

เครือข่ายนักวิทยาศาสตร์ที่จำเป็น และมีข้อจำกัดในการเข้าถึงการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตามสำนักข่าวบางแห่ง เช่น อีสานเรคคอร์ด และไทยพับลิก้า ได้ทำงานร่วมกับนักวิจัยและสถาบันการศึกษาที่เชื่อถือได้ เพื่อช่วยอธิบายปัญหาก่อนที่จะวางกรอบบทความและตรวจสอบความถูกต้อง

ประเภทของแหล่งข่าว

ลำดับความสำคัญที่แตกต่างกันสำหรับสื่อกระแสหลักและสื่อทางเลือกมีผลต่อมุมมองของบทความ

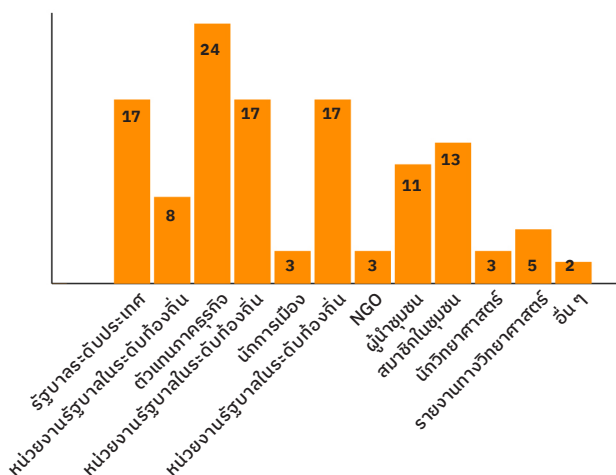
นักข่าวกระแสหลักที่ต้องการรายงานเกี่ยวกับพลังงานชีวมวลมวลต้องเผชิญกับความท้าทาย เช่นเดียวกับผู้ที่ต้องการเขียนรายงานเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นพลังงานอื่น ๆ นั่นคือขาดเงินทุนที่ชัดเจน เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่าพื้นที่โครงการชีวมวลส่วนใหญ่อยู่ห่างไกลจากสำนักงานใหญ่ของสำนักข่าวในกรุงเทพ นักข่าวของนิตยสารสารคดีเน้นค่าใช้จ่ายสำหรับการลงพื้นที่ที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจที่จะส่งหรือไม่ส่งนักข่าวไปตรวจสอบโครงการโรงไฟฟ้าชีวมวลด้วยตนเอง นอกจากนี้ ในสำนักข่าวบางแห่ง การเผยแพร่บทความเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอาจถูกเลื่อนออกไป หากมีประเด็นร้อนอื่น ๆ ในเวลานั้น

นักข่าวในสื่อกระแสหลักยังให้ความสำคัญแก่ผู้อ่านที่ส่วนใหญ่เป็นคนเมืองกว่าโรงไฟฟ้าชีวมวลตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ดังนั้นผู้อ่านอาศัยในเมืองจึงไม่ได้เห็นผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในทันที อย่างไรก็ตาม ราคาพลังงานส่งผลกระทบต่อทุกคนในประเทศ ดังนั้นสำนักข่าวกระแสหลักจึงมักวางกรอบการพัฒนาชีวมวลผ่านมุมมองทางเศรษฐกิจ

เจนสินี ทศพลไพศาล

เจนสินี ทศพลไพศาล ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนและสิทธิสิ่งแวดล้อมในอนุภูมิภาคสุมาตราใต้ ตั้งแต่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในปี 2557 เธอสนใจวารสารศาสตร์เชิงข้อมูลและการใช้เทคโนโลยีเพื่องานด้านสิทธิมนุษยชน และเพิ่มการมีส่วนร่วมของพลเมืองในพื้นที่สิ่งแวดล้อมและสังคม

ในทางกลับกัน สำนักข่าวอื่น ๆ เช่น TCIJ และอีสานเรคคอร์ดให้ความสำคัญกับผู้อ่านที่เป็นคนเมืองน้อยกว่าสื่อกระแสหลัก ดังเช่น อีสานเรคคอร์ดที่นำเสนอบทความเกี่ยวกับพลังงานชีวมวลเนื่องจากความกังวลว่าชาวบ้านขาดความรู้ถึงผลกระทบจากการก่อสร้างโรงงานโรงงานน้ำตาลและโรงไฟฟ้าชีวมวลอีก 29 แห่งที่จะตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย แม้ว่าบทความจะตั้งใจทำไว้สำหรับผู้อ่านที่เป็นคนในพื้นที่ แต่รายงานข่าวของอีสานเรคคอร์ดก็ได้สร้างผลกระทบกระจายไปทั่วประเทศและได้รับความสนใจจากสื่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ

บทสรุป

การวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับการรายงานข่าวด้านพลังงานหมุนเวียนในประเทศไทย พบว่าสื่อไทยกำหนดกรอบให้พลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานหมุนเวียนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ชีวมวลเป็นอนาคตแห่งพลังงานของประเทศ แม้ว่าจะมีข้อบกพร่องที่นำเสนอบางประการในส่วนความคิดเห็น แต่ด้านพลังงานและพลังน้ำส่วนใหญ่มีการรายงานในเชิงลบ หลักฐานที่มีอยู่ทั้งหมดสนับสนุนแนวคิดที่ว่าด้านพลังงานกำลังจะหมดลง อย่างน้อยที่สุดเท่าที่สื่อมีความกังวล

มีบทความด้านพลังงานเพียงหนึ่งในสามที่อยู่ในกรอบเวลาที่วิเคราะห์ เนื่องจากมีบทความเกี่ยวกับพลังงานแสงอาทิตย์ และร้อยละ 81 ของด้านพลังงานเหล่านี้เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์ ทางเลือกอื่นของด้านพลังงานซึ่งรวมถึงพลังงานหมุนเวียนและก๊าซธรรมชาติมักถูกลดทอน บางครั้งโดยไม่ได้รับการตรวจสอบความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของก๊าซธรรมชาติ

ภาพการรายงานของสื่อที่เกี่ยวข้องกับพลังงานสะท้อนให้เห็นความเป็นจริงของมุมมองผสมผสานด้านพลังงานของประเทศไทยในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาแห่งชาติฉบับล่าสุด ประเทศไทยพึ่งพาด้านพลังงานน้อยที่สุดมาโดยตลอด เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยที่ก๊าซธรรมชาติมีส่วนมากกว่าร้อยละ 50 ของพลังงานต่าง ๆ มีการวางแผนลดการใช้ถ่านหินเพิ่มเติมในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า บริษัทต่าง ๆ จึงใช้บทความข่าวเพื่อนำเสนอตัวเองว่า “เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม” ในขณะที่ให้คำมั่นว่าจะเลิกใช้ถ่านหิน แม้ว่าจะขยายธุรกิจก๊าซธรรมชาติในอนาคตก็ตาม บางครั้งคำมั่น

ดังกล่าวก็มีมุมมองในบริบทของพันธสัญญาระหว่างประเทศของไทยที่มีต่อข้อตกลงปารีสและอนุสัญญาอื่น ๆ ด้านสภาพภูมิอากาศ

กรณีศึกษาการรายงานข่าวทางโทรทัศน์เกี่ยวกับการอภิปรายเรื่องเลื่อนโครงการถ่านหินในช่วงปี 2558–2561 พบว่าการคัดค้านของชุมชนต่อโครงการถ่านหินที่เสนอในภาคใต้ของประเทศไทย ได้ออกอากาศโดยนักข่าวอย่างชัดเจน ซึ่งอาจนำไปสู่การยกเลิกโครงการของรัฐบาลในที่สุด สหภาพที่แสดงทัศนคติเชิงบวกต่อถ่านหินมีแนวโน้มที่จะนำเสนอข้อคิดเห็นจากตัวแทนภาคธุรกิจและรัฐบาล ในขณะที่สหภาพที่มีความสำคัญมากขึ้นได้เน้นถึงแง่มุมที่น่าสนใจของมนุษย์ ด้วยการรายงานในเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของถ่านหินที่มีต่อผู้คนและชุมชน

นอกจากนี้ในการรายงานข่าวโครงการพลังงานหมุนเวียน ยังใช้มุมมองชุมชน-ต่อ-รัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงงานชีวมวลจากชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ Energy for All ของรัฐบาล แม้ว่าสำนักข่าวกระแสหลักในกรุงเทพฯ มักจะให้ความสำคัญกับความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมูลค่าทางเศรษฐกิจของโครงการเหล่านี้ที่มีต่อชุมชนในพื้นที่ แต่นักข่าวอิสระโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่รายงานข่าวในบริเวณใกล้เคียงกับโรงงานชีวมวล กลับอยู่เบื้องหลังและเน้นย้ำถึงปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินโครงการที่ผ่านการตรวจสอบหรือให้ข้อมูลเรื่องความไม่พอใจของชุมชน

การให้ความสำคัญกับการคัดค้านของชุมชนต่อโครงการพลังงานเป็นประเด็นที่โดดเด่นในสื่อไทย โดยนักข่าวบางคนอ้างว่าเป็นหน่วยงานเฉพาะในท้องถิ่นที่อุทิศให้กับการรายงานข่าวชุมชน เช่น วารสารทางสังคมของไทยพีบีเอส และศูนย์สื่อสารนโยบายสาธารณะ เป้าหมายของศูนย์นี้ จากข้อมูลของบรรณาธิการคนหนึ่ง คือการขยายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างน่าพึงพอใจ

มีเพียงพลังงานแสงอาทิตย์เท่านั้นที่โดดเด่นในฐานะแหล่งพลังงานที่มีการรายงานอย่างมาก ซึ่งไม่มีมุมมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งหรือการต่อสู้ บทความส่วนใหญ่เกี่ยวกับพลังงานแสงอาทิตย์กำหนดให้พลังงานแสงอาทิตย์เป็นการลงทุนที่มีกำไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับโครงการจัดหาเงินทุนของบริษัทไทยในประเทศเพื่อนบ้านอย่างเวียดนาม และเป็นคำตอบสำหรับความต้องการพลังงานในอนาคตของไทย

การวิจัยสำหรับรายงานนี้ดำเนินการภายใต้คำแนะนำของ Climate Tracker ซึ่งเป็นเครือข่ายนักข่าวสภาพภูมิอากาศสหประชาชาติกว่า 12,000 คนทั่วโลก รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์สื่อระดับภูมิภาคที่ได้รับมอบหมายจาก Stanley Center for Peace and Security และจัดทำโดย Climate Tracker

เกี่ยวกับเรา

The Stanley Center for Peace and Security เป็นพันธมิตรกับประชาชน องค์กร และชุมชนทั่วโลก เพื่อขับเคลื่อนความก้าวหน้าของนโยบายใน 3 ประเด็น ได้แก่ ลดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หลักเสี่ยงการใช้อาวุธนิวเคลียร์ และป้องกันความรุนแรงและการกระทำโหดร้ายป่าเถื่อน ศูนย์แห่งนี้ก่อตั้งขึ้นในปี 2499 และยังคงรักษาไว้ซึ่งความเป็นอิสระ ในขณะที่ได้พัฒนาפורัมสำหรับมุมมองและความคิดที่หลากหลาย หากต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ล่าสุดและกิจกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้น โปรดไปที่ stanleycenter.org

เกี่ยวกับ Climate Tracker

Climate Tracker เป็นโครงการสื่อสารมวลชนด้านสภาพภูมิอากาศสำหรับเยาวชนที่ใหญ่ที่สุดในโลก เราฝึกอบรมและสร้างศักยภาพในการแข่งขันให้กับเยาวชนทั่วโลก เพื่อมีอิทธิพลในการอภิปรายระดับชาติเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเผยแพร่แนวคิดของพวกเขาในสื่อระดับประเทศ เราส่งเยาวชนที่นำประเด็นที่สนใจที่สุดไปเข้าร่วมการประชุมระดับนานาชาติ ซึ่งพวกเขาสามารถโน้มน้าวโดยตรงต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจ และได้รับการประกาศโดยตรงในการกำหนดนโยบายระดับชาติและระดับนานาชาติ ClimateTracker.org